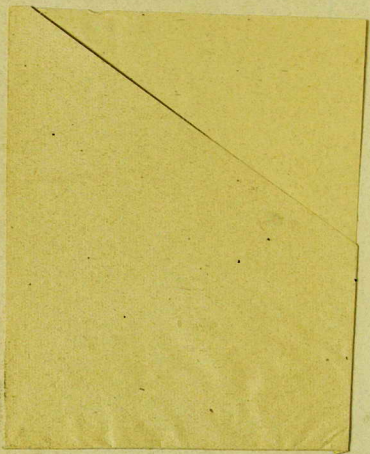
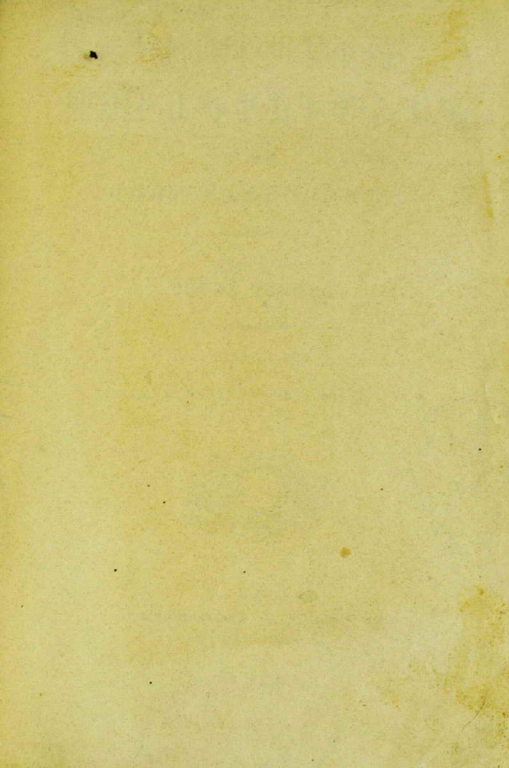
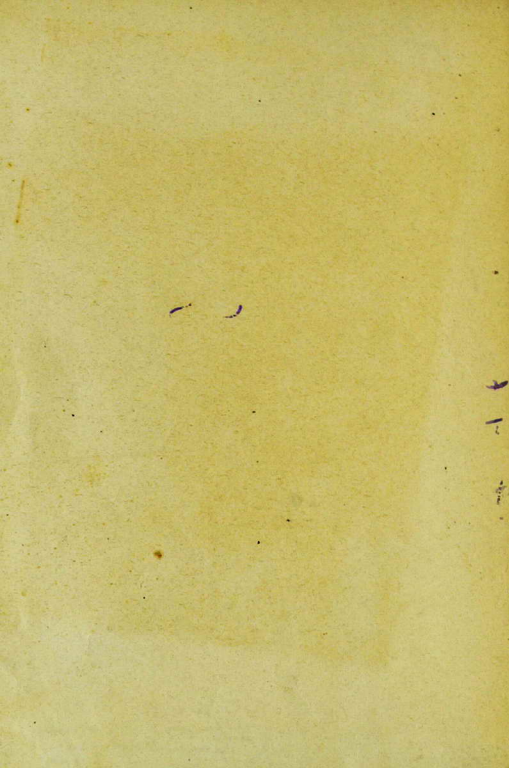

4263

Գործնական Հնթացք
ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

491.99-5
Դ-23

Ե Ի

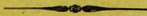
ՍՏՈՒԿՎԱՄ Է 1961 թ.

Վ.Ա.ՅԵԼԶԱԽՕՍՍՈՒԹԵԱՆ

ԳԱՏՐԱՍՏԵՑ

ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ

Վ.Ա.ԻՆՐԱՏՈՒԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԷՆ

Կ. ԳՈՂԻՍ

ՏԳՍ.ԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ն. Զ. ԱՐԱՄԵԱՆ

Չագ ազնրլար, Յակոբ Լան խան

1895

491
4263
2924

3000

Վ Ա Ի Ե Ր Ա Գ Ի Բ

Ո Ի Ս Ո Ի Մ Ն Ա Կ Ա Ն Ե Ո Ր Հ Բ Գ Ո Յ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան Ուսումնական
Խորհուրդս քննելով ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԸՆԹԱՑՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
անուն դասագիրքին, որ պատաստեալ է ի ձեռն Սմբատ Էֆէնի
Դաւթեանի, եւ հաստատելով նորա օգտակարութիւնն՝ կը վա-
ւերէ զայն պ սոսնապէս, եւ կ'արտօնէ զորձաձուրթիւնն Ազգային
Վարժարանաց մէջ:

29 Յուլիս, 1892

Կ. Պօլիս

Ի ղիմաց Ուսումնական Խորհրդոյ

ԱՏԵՆԱԴՊԻՐ

ԱՏԵՆԱՊԵՏ

ՊՕՂՈՍ Գ. ՔԷՐԷՍՏԷՃԵԱՆ

Ռ. Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

A $\frac{\pi}{13043}$

ԱՌ ԱԶՆՈՒԱՇՈՒՔ

ՌԵՓՐԵՈՍ ԷՍԷՆՏԻ Յ. ՊԷՐՊԷՐԵԱՆ

ԲԱԶՄԵՐԱՅԵ ԵՒ ԱՆՁՆՈՒԷՐ ՄՇԱԿ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԱՏԵՆԱԳԵՏ

Պատ. Ռուսումնագան Խորհրդոյ.

ԱՆԴԱՄ ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏԿԱՌՆԵԼԻ ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ

Եւ այլն, ևւ այլն, ևւայլն,

ՁՕՆ

Ի ՆՇԱՆ ԽՈՐԻՆ ՀԱՄԱԿՐԱՆԱՅ

ԵՒ

ԲԱՐՁՐ ՀԱՄԱՐՄԱՆ

Ազնուաշոյք Տէր եւ հոյակապ Վարպէտ .

Շնորհակալ եմ որ կը հանիմ բնդունիլ մասեցկանս ընծայումը .

Ձեր անուան ձօնելով ՀՆՔԱՅՔ ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆՍ, միակ իղձ էւ նպատակ ունիմ . անոնք որ պիտի ձեռք առնեն զբնոյկս, ուսուցիչք թէ ուսանողք, Ձեր պանծալի անունը կարդալով անոր նակար, մասնապար ընտրեն զայն իրենց եւ զուն գործեն ունենալու , որպէս Դուք, արի ու բարի Սիրք մը, բեգուն ու հանճարեղ Միտք մը, ազնիւ ու վեհ Հոգի մը .

Ինքնաշխատ յառաջադիմութիւնք հաստատմիս գործունէութիւն էւ զոհաբեր անձնութիւնք որ նշանաբանն էղած են Ձեր բազմաբնակ կենաց, անս'նց համար ալ թող ըլլան նախանշանի օրինակն էւ հետեւելի զեղեցկագոյն շաւիղն :

Ընդունեցէք, Ազնուաշոյք Տէր, մեծի համարմանս էւ սրագին հաւատարմանս հաւաստին :

Ս. Դ Ա Ի Ք Ե Ա Ն

Ա Ջ Ն Ո Ւ Ա Շ Ո Ւ Ք

Ռ Է Թ Է Ո Ս Է Ֆ Է Ն Տ Ի Պ Է Ր Պ Է Ր Ե Ա Ն

Եւայն, եւայն, եւայն :

Ի Ի Ս Կ Ի Ի Տ Ա Ր

Ս. զնի Պաշտօնակից,

Շնորհակալ եմ Ձեզ այն մեծ պատւոյն համար զոր կ'ընէի ինձ Ձե-
 • ԸՆԹԱՏՔ ՇԱՐԱԻՐ ԻՔԵԱՆ, • անուն զգտակար զորն ինձ ձօնելով :

Պաշտօնակցի մ'անկեղծ համակրութեան արտայայտութիւնն մասնաւոր
 ֆաղցրութիւն մ'ունի, եւ երբ այդ պաշտօնակից մին է, Ձեզ նման. ասպա-
 րիզին պատիւներէն իւր կարողութեամբ ու ծառայութեամբ՝ իւր համակ-
 րանաց ցոյց՝ փառքի սիսդոս մը կը յինի նորա համար որ առարկայ է անոր .

Սակայն չեմ հպարտանար այնչափ որչափ պիտի բնէի՝ եթէ միամտու-
 րիւնն ունենայի տառապէս հաւատալու այն բառերուն որով կ'ընէի ինձ
 Ձեր ձօնն: Ձեր նպատակն է, կ'ըսէի, զիս իբրեւ մասնապար մը մասնանի: Բնել
 ամէն անոնց որք ձեռք պիտի առնուն Ձեր զիրք :

Լաւ կ'ըսած եմ իմ համեստ կարողութիւններս, եւ բուսական լաւ գը-
 նահասած եմ նաեւ Ձեր մտածմանց բարձրութիւնը՝ կարծելու համար թէ իրա-
 պէս կարենամ յարմար դասուիլ մի այդպիսի նպատակի: Եւ յետոյ, Ձեր նոր-
 զբէին արժանեաց վրայ այնքան մեծ է իմ համարուծս որ վստահ եմ թէ զայն
 ձեռք պիտի առնուն շատ անձինք որք իրենց տաղանդներով կը գերազանցեն
 զիս քաջ ի բաց եւ որոց ողիմ բարձրագոյն իսկալի մը կը ձգտին:

Եւ անուշտ իսկալք, մտասխարք, մեզմէ անհասկնալի վեր է ու վեր
 պարտի բլլալ, հորիզոնին վերեւ փայլող աստղի մը նման որ կը շեղափոխի
 ու կ'երթայ եւ եւ՝ որքան մեկ կը նկրտմի մօտեկալ իրեն:

Բայց Ձեր բացատրութիւնն, առաւելագանց, մեծարանաց հարկ մ'է
 հատուցեալ առ արգաստւուն Աւետարտութիւն, առ մտաբորբոք Ոգին Յա-
 ռազդիմութեան, առ անկհասն Յատաւելութիւն, Դիմ որոց չեմնուանդն
 երկրպագուներէն Լ. Բ, եւ որոց պատկերներն ուզելով բարձրացնել յաչս եւ
 ի սես ամէն ուսանողաց եւ ստուցչաց՝ պատուաւորանի մը պէտքն զգա-
 ցած ու Ձեր բարեկամական ներողամիտ համակրութեան մէջ զտած Լ. Բ
 զիս, որ մին եմ անոնց խոնարհագոյն հպատակներէն:

Միայն Ձեր գործը, արդիւնք յառաջադէմ մտաց ու վաստակատէր ոգւոյ, որ կու գայ յաջորդել արդէն լոյս տեսած Ձեր մէկէ աւելի օգտակար՝ ուսուցման եղանակաց բարեկերտիչ երկոց, բաւական պիտի լինէր առ այդ:

Այլ ուզեցիք որ Ձեր այդ բնօր նոր դասագիրքն, որ կոչուած է նոր նպատակ ու մղում բնծայել մեր դպրոցաց մէջ Հայ բարբառն խօսիլ ու գրել ուսուցանելու գործին, միանգամայն լինի կողք մրցանակ ու կաշալեր այդ ասպարիզի մէջ բաւական տարինէն հետէ տնօր աշխատանքի մը: Ընդունեցէք, ազնիւ Տէր եւ Պատեօնակից, անգամ մի եւս իմ սրբագին երախտագիտութիւն:

Ձերդ

Ռ. Յ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Առ . . . Սմբատ Դարբեան
Ուսուցիչ եւ Հեղինակ Դասագրոց
եւն, եւն, եւն:

Ն Ա Խ Ա Բ Ա Ն

Ընդհանուր կերպով լսուած դանդաւ մ'է թէ մեր տը-
ղաք առ հասարակ անկարող կը դռնուին երկտող գրու-
թիւն մը շարագրել թէ եւ դարոցին մէջ շարագրութեան
դաս ալ կը տրուի անոնց :

Ինչո՞ւ այս անյաջող արդիւնք :

— Պատճառը կրկին է, նախ որ լիովին ըմբռնուած
չէ այս ճիւղին աւագ կարեւորութիւնը, եւ երկրորդ որ
գործադրուած մեթոտները դիւրուսոյց եւ ձեռնտու չեն :

Հրատարակելով ներկայ դասագիրքը՝ կը կարծենք դո-
հացում տալ պէտքի մը զոր թէ եւ ամէն ոք կը զգար,
բայց, առ ի չգոյէ նպատակայարմար ուղեցոյցի թափուած
ճիւղեր անբուական կը մնային արտագրելու ակնկալեալ
արդիւնքը :

Արդարեւ, եթէ մեր փախաքն է որ ուսանողը կարե-
նայ ուղիղ, մաքուր, ճիշդ, յստակ եւ վայելուչ բացատրել
իր միտքը, բերանացի թէ գրաւոր, կրնանք ըսել թէ այդ
բաղձացեալ վախճանին հասնելու անվրէպ եւ գործնական
միջոցն է այն գրութիւն որով յօրինուած է Շարագրու-
թիւնս : Ներկայս պատրաստած ժամանակ, աչքի առջեւ
ունեցած ենք Պ. Պ. Ի. դառէ եւ Լ. Մուայի Année Pré-
paratoire de Rédaction et d'Elocution անուն գործը,
բայց հող տարած ենք ի բաց թողուլ ինչ որ անպէտ եւ
աւելորդ էր, եւ գործոյս տուած ենք ուղղութիւն մը, հա-
մաձայն եւ սպառչած մեր նախակրթարանաց ծրագրին եւ
մեր լեզուի շարագրութեան ոգւոյն :

Լիովի գաղափար տալու համար գրքիս հանդամանաց
եւ գործածման եղանակի մասին, կը քաղենք հետեւեալ
ծանօթութիւնները, նոյն իսկ վերոյիշեալ գործէն :

1. Լեզուի ուսման համար կատարուած բոլոր հրահանգներ, ուղղագրութիւն, քերականութիւն, վերլուծութիւն եւլն, ամէնն ալ միջոցներ կամ օժանդակներ են միայն. միակ նպատակ մը կայ որուն կ'ուզենք հասնիլ. այն՝ թէ տղայ մը դպրոցէն ելլելուն, կարենայ իր գաղափարը, գրաւոր թէ բերանացի, արտայայտել ուղիղ, բանաւոր եւ վայելուչ կերպով: Ինչո՞ւ ուրեմն, երբ մանուկը գրավարժութեան մէջ բաւական յաջողակ է, չսկըսինք — այդ ատենէն իսկ — անոր սովորեցնել իր խորհածը ի գիր առնելու, այսինքն կամաց կամաց անոր առաջնորդելու դէպի այդ հեռաւոր նպատակը: Պիտի առարկուի թէ, պէտք է որ շարադրելէ առաջ, տղան ուղղագրութեան եւ քերականութեան մէջ վարժ ըլլայ եւ բաւականաչափ պաշար ունենայ բառերու: Կը պատասխանենք թէ նոյն իսկ այդ բաները սովորելու ամենէն ազդու միջոցն է Շարադրել:

2. Ուղղագրութիւն: Ժամանակաւ, ուղղագրական վարժութիւններու մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայուէր (*): Ուղղագրութիւնն, այո՛, նորավարժներու համար օգտակար է, բայց զարգացեալներու համար այդ պէտքն ու օգուտը կը նուազի աստիճանաբար: Այժմէն իսկ փափաքելի եւ մաղթելի է որ այլեւս ճանչցուի թէ, նոյն իսկ նախակրթարանէն սկսեալ Շարադրութիւնն է միակ եւ լաւագոյն միջոցն ուղղագրութիւն սովորելու եւ ապացուցանելու թէ սովորուած է: Ուղղագրութեան մէջ տղաք յաճախ կը հանդիպին այնպիսի բառերու զորոնք չեն հասկնար եւ գուցէ մէկ մ'ալ չպիտի տեսնեն: Այդ բառերուն ձեւը իրենց երեւակայութեան մէջէն կ'անցնի առանց կանգ առ-

(*) Մեր նախակրթարանաց մէջ այդ պէտքն « Լ. Գ. Ե. շէ Ծանչըբ. ւած լստ արժանւոյն, սա սխալ կարծիքով թէ հայերէնի ուղղագրութիւնն Տ. Ե. կամ Գ. տղ. լեզուաց ուղղագրութեան չափ գծուտը չէ:

նելու, նման օտարականի մը դէմքին զոր անցողակի կը տեսնեն եւ շուտ մը կը մոռնան: Բայց նոյնը չէ շարադրութեան մէջ. երբ տղան կը շարադրէ կամ կը խմբագրէ, գործածած բառերը իր իսկ բառերն են, ինքն իսկ զըտած է այդ բառերը, կը ճանչնայ եւ կը հասկնայ զանոնք եւ իր մտքին մէջ հիմնովի կը տպաւորուին թէ՛ իմաստով, թէ՛ ձեւով:

3. Քերականութիւնն ու վերլուծութիւնը լոկ տեսական վարժութիւններ են եւ աշակերտին համար տաղտկաբեր, մի՞թէն, խրթին եւ սպարդիւն, եթէ գործնականին՝ այսինքն Ծարադրութեան հետ խառն չեն աւանդուիր: Նոյն իսկ այս գործնական մասը տեսականէն առաջ անցնելու էր: Իրաւամբ կ'ուզուի որ տղան հիմնովին հասկնայ խօսքի մը կազմութեան եղանակը. բայց մի՞թէ վերլուծութիւնը միակ եւ լաւագոյն միջոցն է առ այս: Հեղինակէ մը ասնուած խօսքեր լուծել տուէք տղու մը: Յաճախ այդ խօսքերը դժուար են եւ տղան, ըստ բաղդին, քերականա. կան — արուեստական բառեր պատշաճեցնելով անոնց՝ լոկ մեքենական գործ մը կը կատարէ, վասն զի բնագիրը չի հասկնար, որով ժամանակ եւ աշխատութիւն կը վատնէ ի գուր: Սակայն այս վերլուծուելիք խօսքեր եթէ՛ դիւրին ալ ըլլան, նորէն ժամանակն ու մտքն կը վատնուի, վասն զի համեմատաբար թեթեւ աշխատութիւն մը տալ հարկ պիտի ըլլայ: Խնդիրը տարբեր է, երբ տղան ինքնին կը կազմէ խօսք մը յայնժամ գործնական վերլուծութիւն կ'ընէ իր ըմբռնած չափով եւ եղանակով. այս սլարադային, աշխատութիւնն ընդունայն չըլլար: Աւելի բացայայտ խօսեալով՝ խօսքի մը մասերը գտնելու, զանոնք ինքնին կազմելու համար, յանգէտս՝ անզտաբար կը հարկադրի քերականական պատճառարանութիւն մ'ընել եւ այս՝ բնագրական ճիգով մը միայն: Արդ՝ ամէն զարգացում համեմատական է ըլլալիք Զանքին հետ: Մեր դասատուներ՝

գրեթէ ամէնն ալ աս փորձն ըրած են կամ կ'ընեն. աշակերտին կը ցուցնեն ո՛ր եւ է աշխարհացոյց քարտէս մը ուր գլխաւոր քաղաքաց անունները գրուած են. այս անունները կարդալ կուտան աշակերտին եւ բազմիցս ալ կրկնել յեղյեղել կու տան, սակայն աշակերտը դժուար կ'ըմբռնէ զանոնք. ինչո՞ւ. — վասն զի քիչ աշխատութիւն կու տայ: Հիմայ ուրիշ քարտէս մը ցցուցէք, առաջինին յար եւ նըման, բայց անուններուն տեղը պարապ թողուած՝ համր քարտէս մը: Քաղաքի մը տեղը մատնանիչ ընելով՝ հարցուցէք թէ ի՞նչ անուն դնելու է հոն: Պիտի տեսնէք որ աշակերտները ճիգ մ'ընելու պիտի հարկադրին, եւ որովհետեւ նոյն անունը փնտնել հարկ եղաւ, զայն ապահովապէս պիտի պահեն ի մտի: Պատրաստ եւ շարադրեալ խօսքեր լուծել տալը նման է գրուած քարտէսի մը վրայ աշխարհագրութիւն աւանդելու, իսկ շարադրութեան միջոցաւ վերլուծութիւն աւանդելը՝ համր քարտէսի վրայ աշխարհագրութիւն ուսուցանել է:

4. Բառերու պաշար: Տղան բառերու մեծ պաշար մը չունի, պէտք է իրեն բառեր սովորեցնել: Ահա այս պէտքը լեցնելու համար է որ գրքուկիս մէջ գրուած են բազմաթիւ հրահանգներ: Բայց մեր կարծիքով, շարադրութիւնն ալ բառեր զտնել կուտայ: Մեր կարծածէն եւ նոյն իսկ իր կարծածէն աւելի բառ գիտէ տղան: Իր մտքին մէջ կը ծփան խել մը բառեր զորս կարդացեր (*) կամ լսեր է: Եթէ այդ բառերը չպրպտուին եւ ի կիր չառնուին, հետզհետէ կը մոռցուին: Իսկ եթէ, ընդհակառակն, զաղափար մ'արտայայտելու հարկին տակ գտնուի աշակերտն, նոյն բառեր պիտի սկսին երեւան գալ իր շրթանց վրայ կամ

(*) Կենթագրութի թէ աշակերտք այլ եւ այլ հրահանգի գրքեր կարդալու փոփոքող են: Դասատուն պէտք է ամէն միջոց ի գործ դնէ եւ յորգորէ աշակերտներն ըստ կարի շատ կարդալու օգտակար գրքեր:

գրչին տակ: Նմանութիւնն իսկ իրեն անծանօթ բա-
սեր պիտի գտնել տայ. տղան գիտէ թէ՛ փողոցը ցեխոս
է երբ ցեխ կայ, թէ՛ երկիր մ'ուր շատ շեռնե՛ր կան կը
կոչուի շեռնոս. թէ՛ տղայ մը որ դիւրաւ կը վախնայ, կը կոչ-
ուի երկչոս եւլն. եւլն: Բառեր սովբերու համար վերծա-
նութիւնը բաւ չէ, վասն զի բառերը թեթեւակի եւ ա-
րագ կ'անցնին տղուն մտքին մէջէն: Անդղիերէն սովորող մը
մերթ անդղիերէն հատուած մը հայերէնի կը վերածէ: Թարգմանուրիւն է այս. մերթ ալ հայերէն հատուած մը
անդղիերէնի կը փոխէ, այս ալ Շարադրուրիւն մ'է: Արդ
այս երկու միջոցներէն ս'ըն աւելի ձեռնտու եւ նպաստա-
ւոր է բառ սովբերու — յայտնի է թէ՛ Շարադրութիւնը,
եւ ինչո՞ւ. — վասն զի աշակերտը կը հարկադրի ճիշդ մը
ընելու եւ քերականութեան պահանջած տեղն ու ձեւը
տալու բառերուն: Նոյնն է նաեւ բառ սովբերու համար.
ուրիշներուն դրածը կարդալ՝ թարգմանուրիւն ընել է, ին-
քն իսկ գրելը՝ Շարադրել է եւ նոյն համեմատութեամբ
կ'օգտուի միտքը:

5. Շարադրուրիւն: Այս գրքոյի մէջ աշակերտը շա-
րադրութեան վարժելով հանդերձ, պիտի ստանայ գործ-
նական հմտութիւն ֆրանկանուրեան եւ քառերու, ինչպէս
եւ տարրական ու ընդհանուր կրթութիւն մը: Ըստ այսմ
ընտրած ենք նիւթերը (*) մանկական կեանքէն ու բարո-
յականէն քաղուած ամենապարզ մանրավէպներ (միշտ հող
տանելով որ դաստիարակութեան նպաստաւոր ըլլան), զը-
ւարճալի առակներ, մերթ սիրուն խօսք մը, սրամիտ բառ
մը որոնք աշակերտին նրբամտութեան պիտի նպաստեն
եւ երեւակայութիւնը վառ պիտի պահեն: Տղան արդար
հպարտութիւն մը կը զգայ երբ կը հասկնայ թէ՛ ինչո՞ւ

(*) Դասատուն կրնայ ուրիշ նիւթեր ալ ընտրել:

այս ինչ բառը ծիծաղելի է, եւ հասկնալու հաճոյքով չըզգար կրած նեղութիւնն ու յոգնութիւնը :

Յ. Նկատելով որ գրքոյկս դեռ առտի տղոց համար է, ընդ երկար վարանման մէջ էինք, թէ ի՛նչպէս ներկայացնելու է ընդլայնելի ծրագիրը: Եթէ շատ համառօտ ընէինք, աշակերտը պիտի հարկադրուէր, շարագրած միջոցին, միտքը չափէն աւելի յոգնեցնել — բան մը որ իր կարողութեանէն վեր է: Իսկ եթէ ընդարձակ ծրագիր կամ նախագիծ մը տայինք, նոյն համեմատութեամբ աշակերտը դոյզն ջանք մը միայն պիտի ընէր, եւ աշխատութիւնը դիւրանալով՝ օգտակար ըլլալէ պիտի դադրէր: Ուստի այնպէս ըրինք, ինչպէս կ'ընեն նոր ստք ելլող տղու մը, նախ՝ երկու ձեռքէն բռնելով՝ կը խրախուսեն անոր առաջին քայլերը, յետոյ թող կուտան որ քալէ, բայց ոչ թէ մէկէն ի մէկ եւ բոլորովին միայնակ, այլ հետզհետէ թող տալով ձեռքերը եւ միշտ բռնելու պատրաստ գտնուելով, որպէս զի չիյնայ. վերջապէս օր մ'ալ կը թողուն որ ինքնին՝ միս մինակ քալէ: Ի սկզբան, դասատուն ծանր ծանր կը կարդայ սրբագրեալ գրութիւնը (զոր կը գտնէ Բանալիին մէջ կամ ինք կը շարագրէ դասարան մտնելէ առաջ), յետոյ աշակերտը կրցածին չափ, նոյնը կը կրկնէ: Հոս համառօտ ուրագիծ մը միայն կայ որ պիտի օգնէ աշակերտին յիշողութեան: Շատ օգտակար է սրբագրեալ պարտականութիւնը նորէն կարդալ յաջորդ դասին:

Յետոյ, երբ աշակերտք այս առաջին քայլն ըրած են, երկրորդ շրջանին մէջ, դասատուն ծրագիրը միայն կը կարդայ, բայց դարձեալ չպիտի լքանէ աշակերտներն իր կողմէ բացատրութիւններ տալով, մանաւանդ հարցումներ ընելով՝ պիտի օգնէ: Ընդլայնումն այն ատեն միայն լաւ է, երբ աշակերտն ինքնին գտած է կամ գտնել կը կարծէ: Սրբագրուած գրութիւնը նորէն կարդալու է: Վերջապէս դասատուն ո՛ր եւ է նիւթի ծրագիրը պիտի առաջարկէ,

նոյն խոյ առանց կարգալու եւ աշակերտն անձնական ջանքովը պիտի ընդլայնէ զայն (*): Այժմէն խոյ խորհելու ենք թէ՛ օր մը տղան պիտի հարկադրուի բան մը խմբագրել, առաջարկեալ նիւթի մը վրայ, առանց համառօտ ծրագիրըն խոյ աչքի առջեւ ունենալու:

Թէպէտ նիւթերն այնպիսի կարգով մը դասաւորեցինք որ աստիճանաբար դիւրինէն դժուարն անցնուի, սակայն բացարձակապէս անհրաժեշտ չէ այս կարգին հետեւիլ: Ինչպէս մայր մը քալելու կը վարժեցնէ տղան, դասատուն ալ լաւագոյն դատաւորն է աշակերտին կարողութեան աստիճանին եւ կրնայ, իր փորձառութեան եւ աշակերտաց կարողութեան համեմատ վարուիլ եւ լաւագոյն թուած կարգով ընտրել նիւթերը: Մենք իր օժանդակն ենք մանաւանդ, քան առաջնորդը:

(*) Հոգ տանելու է որ աշակերտը ճշգիւ գործադրէ կետագրութեան կանոնները:

ԵՂԱՆԱԿ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ

(Ա.Ո. Դասատուց)

Ռեքանացի նախապատգասուրբիւն պարսականութեանց (Devoir). — Նիւթ մը տրուած ժամանակ պէտք է շատ մը հարցումներով զգացնէք աշակերտին թէ ո՞ր կէտի վրայ ծանրանալու է: Պէտք է գտնել տաք այն ամէն գաղափարներն որք այդ հիմնական կէտին պարագաները կը կազմեն: Նաեւ խօսելու գրգռեցե՛ք զանոնք նոյն խակ եթէ սխալին կամ նիւթէն շեղին: Բան մ'արտադրելու համար աշակերտն եռանդով ընդգրկելու է նիւթը, եւ առ այս քաջալերել դասատուին գործն է:

Այս բերանացի եւ հաւաքական նախապատրաստութեանէ ետքը, գո՛նէ սկիզբները, պէտք է ընդլայնուած նիւթը կարդալ Բանալիէն: Հետզհետէ հարցումները նուազեցնելու է եւ վերջ ի վերջոյ ընդլայնումներն այլեւս կարդալու չէ, երբ աշակերտք բաւական առաջդիմելով ա՛լ պէտք չունին նախապատրաստական վարժութեանց:

Պարսականութեանց երկարութիւնը: Նիւթերէն շատերը տասնէն տասն եւ հինգ տողով կրնան շարադրուիլ: Աշակերտք պէտք չէ վարժին զբարանութեան: Ուզիդ եւ բանաւոր գաղափարներ պարունակող տասը տող գրութիւն նախամեծար է քան քսան տող շատախօսութիւն:

Մերագրութիւնք: Սրբագրութեան նպատակն է ի վեր հանել ինչ որ լաւ գրուած է պարտականութեան մէջ, նոյնպէս քննադատել՝ ինչ որ սխալ, անստոյգ եւ տգեղ է: Մերթ ընդ մերթ բանալիէն տուն տալով գրել տալու է շարադրութիւնները որպէս զի աշակերտք կարդան եւ

պահնն իրրեւ օրինակ (*): Այս վարժութիւնը կատարուած օրն ուրիշ ուղղագրութեան դաս ընելու չէ:

Բառագիտական վարժութիւնք: Գրքուկիս մէջ դրուած են շատ մը հրահանգներ որոնց նպատակն է բառեր սովորեցնել աշակերտին (**): Պէտք է, այդ հրահանգները գրել տալէ վերջ, քանիցս կրկնել տալ մինչեւ որ լաւ մը սովորին բառերը հանդերձ նշանակութեամբ: Պէտք եղած ատեն գործածելով այդ բառերն, աւելի դիւրաւ եւ ճշդիւ պիտի բացատրեն իրենց միտքը:

Վայելչարանական հրահանգներ: Այս հրահանգներն ալ նախ բերանացի կատարելու է դասարանին մէջ եւ ապա դրաւորը պահանջելու է: Ասոնց շնորհիւ, աշակերտն աստիճանաբար պիտի վարժի բառերը միացնելով՝ նախադասութիւններ կազմել, նախադասութիւններով պարբերութիւններ եւ պարբերութիւններով ամբողջ հատուածներ կազմել: Շարագրութիւն մը չէ այլ ինչ, բայց եթէ շատ մը հատուածներ որք որոշեալ նիւթ մը կը կազմեն:

(*) Եթէ աշակերտաց գրութիւնք լաւ շարագրուած են, կրնաք նոյնութեամբ թողուլ եւ այլեւս գրել շտալ Բանայիին մէջ գանուող ընդլայնութիւնները:

(**) Մին այն յաւելմանց զոր հարկ դատած ենք ներմուծել գրութեան մէջ, է անձանցմանց մտոր որ յոյժ օգտաւէտ եւ պիտանի է մանաւազ այս ընթացքին համար, եթէ նոյն իսկ տղաք զոյն սւտած աբլլան կանխաւ: Բարգութեանց վրայ եւս կարելի է վարժութիւններ ընել տալ սա օրինակաց ձեւով:

Դասառուց . Դտէք արտ արմատով կազմուող բառեր:

Առակերտ . խոհարար, ծաղարար, կամարար եւլն:

Դասառուց . Դտէք կից արմատով կազմուող բառեր:

Առակերտ . Հոգկից, սրակից, ընկերակից եւլն:

Կամ, միեւնոյն արմատն ծագող բառերուն խումբը կազմել տալ՝

Բառք ըսելով սահմանը կը պահանջէք, եւ կամ սահմանը տալով բառք գտնել լուտաք, այնպէս որ ամբողջ այդ բառերն իրարու հետ իմաստի առընչութիւն կունենան:

Շարադրո: քեան կարեւորութիւնը, Միայն քերականա-
կան կանոններ եւ ուղղագրութիւն գիտնալը՝ լեզուն գիտ-
նալ չի նշանակեր. (վասն զի քերականութիւնը կը սովորեցնէ
գրել ուղիղ եւ խօսիլ ուղիղ եւ ո՛չ թէ գրել եւ խօսիլ):

— Լեզու մը գիտնալ նոյն լեզուն խօսիլ եւ գրելն է:

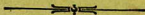
— Խօսիլ եւ գրել միեւնոյնն է = գաղափարներ ար-
տայայտել:

— Գրած ժամանակնիս պէտք է ըսենք ճշդիւ ինչ որ
կը խորհիմք, կամ ինչ որ ըսել կ'ուզենք, եւ ո՛չ աւելի:

— Խօսք մը որ ուզուածէն տարբեր իմաստ մ'ունի,
կրնայ տհաճութիւն պատճառել մեր դիմացինին, գործ մը
անյաջողութեան մատնել, շատ տեսակ անսպասուելիութիւն-
ներ եւ սխալներ պատճառել, եւլն:

— Վերջապէս, մարդ մը շատ անգամ իր գրութե-
նէն կը դատուի:

— Գրել գիտնալէ աւելի կարեւոր բան չկայ:

6

ՇԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Ա. ԳՐԶԱՆ

ԽՕՍԲ ԵՒ ՆԱԽԱԳԱՍՈՒԹԻՒՆ

1. Մեր գաղափարները բառերով կ'արտայայտենք:

երբ ըսեմ տուն, միտքս կուզայ շէնք մը՝ ուր կը բնակինք: երբ ըսեմ անտառ, միտքս կուզայ տեղ մը՝ ուր շատ ծառ կայ:

2. Երբ բառերն այն կարգով շարենք որ ամբողջ իմաստ ստան, այն տառն խօսք կազմած կ'ըլլանք:

3. Բառերը պատշաճ եղանակով շարել և խօսք կազմելը կը կոչուի շարադրել:

4. Նախադասարարները մտածման մը արտայայտութիւնն է:

5. Նախադասութեան էական մասերն են. Տէր բայի կամ ենթակայ, Լակիան բայ, Ստորոգելի:

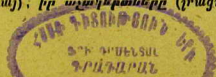
Օր. Աշակերտն (ենթ.) ուշադիր (ստոր.) է (էական բայ):

6. Նախադասութիւնը կրնայ ունենալ նաև շրջադրուցիչներ կամ խնդիրներ:

7. Լրացուցիչ կը կոչուին այն բառերը որ ուրիշ բառի մը իմաստը կ'ամբողջացնեն:

8. Երբ նախադասութեան բայը ածական բայ է և ոչ էական, այն տառն իր մէջ կը պարունակէ ստորոգելին. Օր. Դասատուն կը կրթէ իր աշակերտները:

Դասատուն (ենթ.) կը կրթէ՝ այսինքն կրթող (ստորոգելի) է (բայ): իր աշակերտները (շրջադրուցիչ):

9. Բայ մը կրնայ տնկնալ շատ Տէր բայիներ (բազադրեալ Տէր բայի) .

Օրինակ. Հայրն ու մայրը կ'աշխատին :

Գիտ. Շատ անգամ դերանուն Տէր բային զօրութեամբ կամ յուեկայն կ'իմացուի .

Օրինակ. Կը կարդաս (այսինքն դուն կը կարդաս) :

1. ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Որոշեցիք նախադասութեանց մասերը (Տէր բայի, բայ, ստորոգելի եւ լրացուցիչ) .

Ո՞վ չի սիրեր իր ծնողքը : Գրիչով գիր կը գրեն : — Եկեղեցին Աստուծոյ տաճարն է : — Հրէաները շարձարեցին Յիսուսը : — Տղաք դպրոցէն տուն դացին : — Պատուհանները բաց մնացեր են : Գառնուկը կը մայէ եւ իր մայրը կը փնտռէ : Ես ծո՞յլ եմ : Բարիք ըրէ մերձաւորիդ :

2. ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Գիծերուն տեղ Տէր բայիներ դրիք :

1. — ու — վայրի կենդանիներ են :

2. — ու — Թանկազին քարեր են :

3. — ու — մեր առաջին բարեկամներն են :

4. — ու — օգտակար են բոյսերուն :

5. — ու — ընտանի կենդանիներ են :

6. —, —, —, տարւոյն չորս եղանակներն են :

7. —, —, — ձուկ են :

8. —, —, —, — Փոքր Ասիոյ նշանաւոր քաղաքներն են :

9. — ու — կը հսկեն հօտերուն վրայ :

10. —, —, —, — ծաղիկներ են :

11. —, —, —, —, — մարդուս հինգ զգայարանքներն են :

12. — ու — հաւասար են օրէնքի առջեւ :

13. — ու — կը փայլին գիշեր ատեն երկինքի վրայ :

3. ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Գրեցիք իննգ նախադասութիւն՝ քաղադրեալ Տէր բայիով :

10. Տէր բային կամ ենթական կրնայ ունենալ շատ ստորոգելիներ (բազադրեալ ստորոգելի) :

Օրինակ . Այս աշակերտն հյուս եւ աշխատասուր է :

4. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Օրինակեցիք եւ ստորագծեցիք ստորոգելիները :

Այս սեղանները բարձրակ ու սեւ են : — Մահն անցաւոր կեանքին վերջն ու յաւիտենականութեան սկիզբն է : — Զքեզ բարեկամս եւ ընկերս կոչեցի : — Այս մարդը մեր զպրօցին տեսուչ եւ դաստիարակ կարգուեցաւ : — Աստուած է մեր տէրն ու արարիչը : — Հայերը ծանրաբարոյ եւ աշխատասէր են : — Օր մը շատ հարուստ ու երջանիկ պիտի ըլլաս : — Սոհեմ ու հեռատես եղէք :

5. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Գիծերուն սեղ ստորոգելիներ դրեք :

1. Ամառուան օրերը — եւ — են :
2. Գաղղիացիք — եւ — են :
3. Դուն իմ — ու — ես :
4. Այս զմեզին — չէ :
5. Օղը կրնայ ըլլալ — կամ — :
6. Օր մը — եւ — պիտի ըլլաս :
7. Յովսէփ կարգուեցաւ — Եղիպտոսի :
8. Ազոխը — է , բայց մեղրն — է :
9. Դատաւոր մը պէտք է — եւ — ըլլայ :
10. Գրիչը , թուղթն ու քանակը — են :
11. Յովհաննէսին մազերը — ու — են :

6. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Գրեցիք 5 նախադասութիւն բաղադրեալ ստորոգելիով :

11. Տէր բային և ստորագելին կրնան բազմաւասն ըլլալ, այսինքն յրայոցիչ ունենալ:

Գիտ. Տէր բային և ստորագելին լրացուցիչ կրնան ըլլալ գոյականն (Յասկացուցիչ) և ածականը (Վերադիր):

Ա. Բազմամասն չենթակայ — Աշխատասէր տղան կը զարգանայ:

Բ. Բազմամասն ստորագելի — Աս գորզը պարսկական սպրակն է:

7. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ. Ստորագծեցեք ենթակիւցներն ու ստորագելիները. յետոյ որոշեցեք անոնց լրացուցիչները:

4. Պոլիս ընդարձակ քաղաք է: Երկինքն անհամար տառեր կան: — Հնազանդ որդին իր ծնողքին մխիթարութիւնն է: — Ամենաբարին Աստուած ոչինչէն ստեղծեց տիեզերքը: — Այս փոքրիկ տղան օր մը մեծ մարդ պիտի ըլլայ: — Սոկրատ իր դարուն մեծագոյն մարդն էր: — Լիգուրկոս օրէնսդիրն է Սպարտայի: — Հայրը անկեղծապէս կը սիրէ որդին: — Ծշմարիտ արժանիքով կը տարբերին մարդիկ իրարմէ:

8. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ. Գիծերուն տեղ լրացուցիչներ դրեք:

1. — եկեղեցին — գեղեցիկ է: 2. — եղբայրս — հիւանդ էր, առողջացաւ: 3. Տնտեսագիտութիւնը — գիտութիւն մ'է: 4. — մայրաքաղաքը՝ 4. Պոլիս՝ — քաղաք մ'է: 5. Լոնտրայի — պարտէզը լի է — տեսակ կենդանիներով: 6. — տարին օր կը պարունակէ: 7. — զանգակատունը — բարձր է: 8. Պարտէզին մէջ կը տեսնեմ — ծառեր և — ծաղիկներ:

9. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ. Գտեք 3 նախադասութիւն որոնց ենթական բազմաւասն ըլլայ, և 3 նախադասութիւն որոնց ստորագելին բազմաւասն ըլլայ:

12. Ենթակայ մը կրնայ ունենալ շատ բայեր .
Օրինակ. Արեւը կը շափառուի եւ կը տաքանի զաշխարհ :

10 ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Օրինակեցիք եւ ստորագծեցիք բայերը :
Յետոյ ցոյց տուիք թէ ո՛ր ենթակային կը վերաբերին :
Պարկեշտ մարդիկ կը սիրուին ու կը յարգուին : — Ուսուցիչը կը կրթէ ու կը դաստիարակէ : — Մարդիկ կը ծնին կ'ապրին ու կը մեռնին : — Քահանան կը հովուէ, կը խրատէ եւ կը մխիթարէ իր ծախերը : — Արամ, որ պզտիկ տղայ մ'է, կը խաղայ, կը խնդայ, կու լայ կը սրտայ եւ կաթ կ'ուտէ : — Տղա՛ք, երբ մեծնաք ու մարդ ըլլաք, պիտի խնամեք եւ պիտի պատուէք ձեր ծնողքը : — Մարդ կը հնարէ, կը շինէ, բայց չ'ստեղծեր : — Միշտ բարին խորհեցէք, խօսեցէք եւ դործեցէք :

11 ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Գիծերուն տեղ դրիք պատշաճ բայը .

1. Արեւը — ամէն առաւօտ եւ — ամէն երեկոյ :
2. Մայր մը — եւ — իր զաւակները :
3. Այր — ջութին մէջ եւ համ կերակուրին :
4. Աշունը ծառերուն տերեւները — եւ — :
5. Ամառուան անձրեւը — եւ — երկիրը :
6. Մենք — եւ — ծաղիկները :
8. Երկրագործը — եւ — երկիրը :
9. Մեր ծնողք եւ — որպէս զի մեր պէտքերն — :
10. Հիւանդ — , — եւ — փայտերը :
11. Լուացարարուհին — եւ — մեր ճերմկեղջնները :

12 ՀՐԱ. Հ Գտիք 5 նախադասութիւն բաղադրեալ բայով .

13. Բայ մը կրնայ ունենալ շատ խնդիրներ կամ լրացուցիչներ (բաղադրեայ խնդիր)։

Օրինակ. Երկաթուղին կը փոխադրէ ճամբորդներն ու վաճառքները։ — Հողը ծածկուած է խոտերով, ծառերով, ծաղիկներով եւ այլ պէս պէս բոյսերով։

13. ՀՐԱ.Ն Օրինակեցեք եւ խնդիրներն ստորագծեցեք։

Յակոբ պատուեց իր տետրակն ու գիրքը։ — Մաներն ու ծաղիկներն ուռագեցինք։ — Աստուած դրախտէն վազեց Ադամն ու Եւան։ — Կարապետ կը սիրէ իր ծնողքն ու վարժապետները։ — Ձիւնը պատեց դաշտերը, լեռներն ու ձորերը։ — Սենեակը զարդարուած է հայելիներով, գորգերով ու պատկերներով։ — Նախ աւելցէք սենեակն ու բակը, յետոյ հաւերուն եւ բաղերուն կեր տուէք։

14. ՀՐԱ.ՆԱՆՆ Չիծերուն տեղ սեռի եւ քնուքան խնդիրներ դրեք։

1. Ժամացոյցը ցոյց կուտայ — ու —
2. Փերեզակէն գնեցի — , — եւ —
3. Արեւը կը լուսաւորէ —
4. Մենք կը խմենք — , — , — , եւ —
5. Տղայ մը պէտք է մեծարէ — , եւ —
6. Հողը կը հերկեն — եւ — (խնչերո՞վ)։
7. Յիսուս մեռաւ (ն՞ր շնոր. ի՞նչ բանի վրայ)։
8. Մովսէս Իսրայէլացիներուն բերաւ —
9. Յուդա մատնեց

10. Պարտեզ իջէք, բայց չըլլայ որ — եւ — քաղէք։
11. Մենք կը ցանենք արտին մէջ — , — եւ —
12. Վառելու համար կը գործածենք — եւ —

15. ՀՐԱ.ՆԱՆՆ Բաղադրեայ խնդիր ունեցող բայերով նախադասութիւններ գտեք։

11. Նախագասութեան մը մասերուն յերակա-
նական կարգն այս է .

Ա. Ենթակայ եւ իր քրտուցիչները :

Բ. Բայ եւ իր քրտուցիչները :

Գ. Ստորագելի եւ իր քրտուցիչները :

Դ. Ածական բային քրտուցիչները իրմէ վերջ կը
դրուին՝ նախ սեռի խնդիրն եւ յետոյ բնութեան խնդիրն՝
իրենց մասերով :

Օրինակ . Արեւը կը լուսաւորէ եւ կը տաքցնէ զաշխարհ
իր ճառագայթներով :

15. Նախագասութեան մասերը տարբեր կար-
գով ալ կը շարուին . շատ անգամ ստորագելին ինչ-
պէս և խնդիրները բայէն առաջ կ'անցնին :

Օրինակ . Արեւը իր ճառագայթներով կը լուսաւորէ եւ
կը տաքցնէ զաշխարհ :

16 ՀՐԱՀԱՆՎ. Սա խօսքերը ֆերականական կարգի
վերածեցեք :

Աւագուտ ճամբու մը վրայ կառք մը կը քաշէին եր-
կու ձիեր : — Քրիստոսի Ն. դարուն մեսրոպեան տառերը
հնարեց Ս. Մեսրոպ : — Գրքերս ինչո՞ւ պատռեց եղբայրդ :
— Երբ եկեղեցի հասանք, օրհնութիւն կուտար քահանան :
— Ծիւղի մը վրայ թառած՝ կ'երգէ սոխակը : — Օսմանեան
թագաւորներու առաջինն է Սուլթան Օսման : — Դուն յո-
սի վարմունքովդ ատելի պիտի ըլլաս : — Եղբայրս տե-
սա՞ր դուն : — Այս վտանգէն ազատէ՛ զիս :

Ծան . Ըստ այսմ, դասաւանդուողի կուտայ երբ զարտուղի նա-
խագասութեանց հանդիպի :

16. Նախադասութիւններ, երբ իրարու հետ խմաստի առնչութիւն ունին, միանալով կը կազմեն պարբերութիւն։ Այդ նախադասութիւնները կը կոչուին պարբերութեան անդամները։

Օրինակ. Աստուծ ստեղծեց Աղամն ու Եւան | զորոնք որաւ եղեմսական դրահսին մեջ | եւ պատուիրեց | որ զգուշանան ուսեչե բարոյ եւ չարի գիտութեան ծառին պտուղը, | սակայն օձը խաբեց զանոնք | եւ երբ կերան նոյն պրտուղին | զգացին | որ մերկ են, | ուսի փութացին ծածկեչ իրենց մերկութիւնը քզենիի տերեւներով։

Ինչպէս կը տեսնուի, այս պարբերութեան մէջ կայինք նախադասութիւն ուղղաձիգ գիծերով զատուած։

17. ՀԲԱ. Հեսեւեալ պարբերութեանց մեջ քիւներով կամ ուղղաձիգ գիծերով զատեցեք նախադասութիւնները։

1. — Ով որ միայն իր անձը կը սիրէ, թող չսպասէ որ ուրիշներէն սիրուի։ 2. — Ծուլութիւնը քուն մ'է որուն մէջ մարդ աղէկ երազ չի տեսներ։ 3. — Այն տղաք որ խելօք են, միշտ կը սիրուին ու կը վարձատրուին. բայց անոնք որ թեթեւ ու անմիտ վարք մ'ունին, ատելի կ'ըլլան եւ կը պատժուին։ 4. — Հաստատապէս կը հաւատամ թէ հոգին անմահ է, թէ Աստուած պիտի վարձատրէ արդարներն եւ պիտի պատժէ մեղաւորները։ 5. — Խնայողութեան արկղն է հաստատութիւն մը որ կ'ընդունի փոքրիկ դուժմարներ եւ որ կը հատուցանէ զանոնք տոկոսով, երբ անոնց տէրերը պահանջեն։ — Կը բաղձամ որ շուտ մեկնիք եւ կանուխ վերադառնաք։

18. ՀԲԱ. ՀԱ. Ն. Գ. Գեք երեք պարբերութիւն որ խմաստի առնչութիւն ունեցող նախադասութիւններ պարունակեն։

17. Պարբերութեան մը մէջ երկու տեսակ նախադասութիւն կրնայ ըլլալ.

Ա. Գլխաւոր նախադասութիւն:

Բ. Երկրորդական նախադասութիւն:

18. Գլխաւոր նախադասութիւնը պարբերութեան մը կարելո՞ր մասն է. ա՞ն է որ կը բացատրէ գլխաւոր իրողութիւնը:

19. Երկրորդական են այն նախադասութիւնները որ երկրորդական զազափարներով կամ՝ յարակից պարագաներով կ'ամբողջացնեն գլխաւորին իմաստը:

Օրինակ. Բնաւ չպիտի զղջաս այն բարեգործութեան համար (Գլխաւոր նախադասութիւն) զոր զործած ես (երկրորդական նախադասութիւն):

19 ՀՐԱ. ՀԱՆՆ. Պ. Որոշեցե՛ք գլխաւոր եւ երկրորդական նախադասութիւնները:

1. Եղբայրս չի կրնար վազել վասնզի դեռ շատ փոքր է եւ իր ոտքերն անշօր են: 2. — Ոսկին եւ արծաթը կը սպառին բայց առաքինութիւնն անսպառ է: 3. — Մարդը ունի երկու ձեռք եւ մէկ բերան, որպէս զի՝ աւելի աշխատի եւ նուազ խօսի: 4. — Պէտք է ջանանք երջանիկ ընել ուրիշներն երբ կարող ենք: 5. — Աւելի լաւ է ներել՝ քան վրէժ լուծել, վասն զի առաջինն արդիւնք է մարդասիրութեան եւ երկրորդն՝ անզթութեան: 6. — Այս է իմ մարմինս որ ձեզի եւ շատերուն համար կը բաշխուի: 7. — Յիշէ՛ այն բարիքները զորս ընդունեցար եւ մտայի՛ր այն բարիքները զորս դուն ուրիշներուն ըրիր: 8. — Լաւագոյն է խզիկ յարգաչէն ուր կը խնդան, քան սաւառ սկեճեղուն ուր կուլան:

20. Պարբերութեան մը մէջ ամէն նախադասութիւն պէտք է դրուի իրեն յարմար տեղը, դադարփարններու բնական շարքով:

Օրինակ. Զ' ըսուիր. Կառապանը մտակեց ձիերը զանոնք վազցնելու համար եւ յծելով կառփին՝ վրան նստաւ:

Պէտք է ըսել. Կառապանը ձիերը կառփին յծելով՝ վրան նստաւ եւ զանոնք մտակեց վազցնելու համար. (Վասորն զի մտրակելէ, վազցնելէ եւ նստելէ առաջ լծած պէտք է ըլլայ):

20. ՀՐԱՀԱՆԳ. Աշակերտը գաղափարներու բնական կարգի վերածե հետեւեալ պարբերութեանց անդամները:

1. — Բնանալէ վերջ պառկեցաւ, հանուեցաւ եւ աղօթեց: 2. — Գողը կախուելով՝ բանտարկուեցաւ, մահուան դատապարտուեցաւ, ձերբակալուեցաւ եւ դատուեցաւ: 3. — Գուռը բացին, զարկի եւ ներս մտայ, տուն գացի: 4. — Աստուած կը սահպանէ մեր կեանքը եւ կը շնորհէ: 5. — Կաքաւը ձու ածեց, բոյն շինեց եւ թխեց: 6. — Նամակը թղթատուն զրկեց. կնքեց, ծալեց, ստորագրեց եւ գրեց: 7. — Մարդս կը մեռնի, կ'ապրի, կը ծնի եւ կը տանջուի: 8. — Գետերը կ'ոռոգեն դաշտերը, կ'երթան ծովը թափիլ եւ կը բղխին երկրէն: 9. — Յիսուս Քրիստոս մարգարէներէն գուշակուեցաւ, Հրէաստանի մէջ չրջեցաւ, Յուդայէն մատնուեցաւ, քառսուն օր իր աշակերտներուն հետ անցուց, խաչուեցաւ, Ս. Կոյս Մարիամէն ծնաւ, թաղուեցաւ, Աւետարանը քարոզեց, երկինք համբարձաւ, Հայր Աստուծոյ աջ կողմը նստաւ, յարութիւն առաւ եւ դատապարտուեցաւ:

21. Երկրորդական նախադասութիւնները զըլ-
խաւորին կը կցուին կա՛մ շարարերական դերանու-
նով կա՛մ շաղկապով .

Յր. Օգնե՛նք անոնց որոնք նեղութեան մէջ են .

Վեց տարեկան էի, երբ դպրոց մտայ :

Գլխ. Ա. Յարարերական դերանունն է որ բառը այլ
և այլ հոլովներով :

Բ. Երկրորդական նախադասութիւնը զլխաւորին կը-
ցող շաղկապներն են . այլ, րե, երե, րե որ, րեպէս, րեւ,
ինչպէս, վասն զի, քանզի, քանք, որովհետեւ, երբ, մինչ-
դեռ, որ, մինչ, եւն :

21. ՀՐԱՀԱՆՎ. Կէտերուն տեղ երկրորդական նախա-
դասութիւններ դրեմ :

1. Յովսէփ ըսաւ մատակարարին. Յիշէ՛ զիս երբ . . . :
2. — Յակոբ նահապետ 130 տարեկան էր երբ . . . :
3. — Դուրս ելլել չեմ ուզեր վասն զի . . . :
4. — Հայրս շատ հիւանդ է, ինչպէս որ . . . :
5. — Դասատուս կը վարձատրէ զիս ամէն անգամ որ . . . :
6. — Եկէք զիս տեսնելու երբ . . . :
8. — Վերարկուդ մի՛ հաներ քանի որ . . . :
9. — Շատ գեղեցիկ էր պարտէզը զոր . . . :
10. Կ'ընկերանամ ձեզի եթէ . . . :
12. — Աւելի կ'ընտրեմ մեռնիլ քան թէ . . . :

22 ՀՐԱՀԱՆՎ. Գիտելիք Բ. ի պարունակած շաղկապ-
ները մեյմէկ պարբերութեան մեջ գործածեցիք :

22. Շաղկապներն այլ և այլ խմաստներ կուտան .

1. Ժամանակ ցուցնող . երբ , մինչ , մինչդեռ , մինչև որ .
2. Պատճառ . — վասնզի , քանի որ , ինչու որ , որովհետև , եւն .
3. Հակադրութիւն . — բայց , սակայն , այլ , իսկ , եւն .
4. Բաղդասուրթիւն . — քանթէ , մանաւանդ թէ .
5. Եղանակ . — ինչպէս , որպէս .
6. Թեոքութիւն . — թէ , եթէ , թէ որ , թէպէտ , թէև .
7. Քանակութիւն . — քանթէ , այնչափ որ , որչափ որ :

Իիս. Որ , որպէս զի շաղկապներէն ետք եկող բայը Ստորադասական կը դրուի .

Օր. Եւստ ըրէ որ հասնիս : Աշխատինք որ ետ չմնանք :

23. ՀԻՍ. ՀԱՆԴ. Ամբողջացուցիք պարբերութիւններն եւ ըսիք թէ շաղկապներն ի՛նչ իմաստ կուտան . (Ժամանակի՞ , պատճառի՞ հակադրութեա՞ն) :

1. Կը պատկիմ երբ 2. Պէտք է լուս կենաս , քանի որ
3. Արեւը կը փայլի ցերեկը , իսկ
4. Ես օրն ի բուն աշխատեցայ , մինչդեռ դուք
5. Պէտք երթանք , քանի որ 6. Չքեզ կը սիրենք , բայց
7. Գետինը թաց է , որովհետև
8. Գործը լինցուցի , ինչպէս որ 9. Դասը լուգիտէ , միայն թէ
10. Մի՛ մերժեր , քանի որ 11. Հետս պիտի գաս , սակայն
12. Ներկային մէջ աշխատեցէք , որպէս զի 13. Բարիք գործենք , մինչդեռ
14. Արմենակ բարի տղայ մ'է , բայց 15. Մայրը կաթ չի տար , մինչև որ

23. Յարարերականի պաշտօն կը վարեն մէկ քանի մակրայներ, ինչպէս. ևւր, ուսկից (կամ ուրկէ) եւր, և այլն:

Օրինակ. Եկեղեցին այն սուրբ յարկն է ուր կը դիմեն հաւատացեալներն ազօթելու համար:

Գիտ. Յաճախ որ շաղկասկ իրրեւ յարարերական կը դործածուի որպէս զի, վասն զի, ուր, յորում, եւր բաւերուն տեղ:

Օրինակ. Ծուռ դնա որ հասնիս: Այն տեղը որ խաղացինք Այն օրը որ հանդէս տեղի ունեցաւ: (Փոխանակ ըսելու՝ Ծուռ դնա՛ որպէս զի հասնիս: Այն տեղը ուր, ելն:

24. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ. Աշակերտը վերոյիշեալ մակրայներով երկերկու պարերու շինե յեսազայ օրինակին պէս:

1. Ահա այն երկիրը ուր ծնայ: 2. Պիտի հաւաքուինք հոն ուսկից մեկնած էինք: 3. Ծիծառներ կը վերադառնայ մեր երկիրը, եւր դարունը դայ:

25. ՀՐԱ. ՀԱՆ. Գ. Հետեւեալ երկրորդականներուն կցեցիք զյիսաւս նախադասութիւններ:

1. Եթէ կ'ուզես հնձել . . . : 2. Քանի որ կեանքն այսչափ կարճ է . . . : 3. Քանի որ չես կրնար ուզածդ ընել . . . : 4. Երբ կատարենք մեր պարտքը . . . : 5. Թէեւ ես ալ հարուստ չեմ . . . : 6. . . . քան թէ ուրիշներուն վիշտ պատճառել: 7. . . . ապա թէ ոչ կը մեռնիս: 8. . . . որոնցմէ կ'ախորժիս: 9. . . . իրր թէ քնաւ չես տեսած: 10. . . . բայց մարմինս տկար է: 11. . . . թէ միտտեղէս տեսնելով որ Եւրիբիադ կը սպառնայ իրեն դաւազանով, կ'ըսէ. « . . . բայց մտիկ ըրէ: » 12. . . . երբ դասերնիս աւարտենք:

24. Պէտք չէ շփոթել նր շաղկապը որ յարարերականին հետ . 1. Եւ շաղկապը, համարժէք. թէ կամ եթէ շաղկապին, կը դրուի գլխաւոր նախադասութեան բայէն ետքը և միշտ անփոփոխ կը մնայ Օրինակ. Կ'ուզեմ որ շուտ կատարես այս գործը:

Գիտեմ որ պիտի հաւանի առաջարկիդ:

2. Որ յարարերականն գերանունը ուրիշ գերանուն կամ անուն մը (յարարերեալ) անմիջապէս կը յաջորդէ, իբրեւ ենթակայ կամ լրացուցիչ երկրորդական նախադասութեան մէկ մասին:

Օրինակ. Հացը զոր կուտամ իմ մարմինս է:

Գիտ. Յարարերականն ուղղական հոլով կը դրուի երբ ենթակայ է, սեռական՝ երբ գոյականի մը յատկացուցիչ է, հայցական՝ երբ սեռի խնդիր է, և տրական, քացառական ու գործիական կը դրուի երբ բնութեան խնդիր է:

26. ՀՐԱՀԱՆԳ. Որ յարարերականն այլ և այլ հոլովներով գործածե՛ր երկերկու նախադասութեանց մէջ:

Եզակի, — որ, որու կամ որուն, զոր, որմէ, որով:

Յոխնակի, — որոնք (որք), որոնց, զորոնք (զորս), որոնցմէ, որոնցմով:

27. ՀՐԱՀԱՆԳ. Հետեւեալ խօսքերն անքողացուցիք:

1. Կ'երեւայ թէ 2. Կը տեսնեմ որ 3. Կը կարծուէր թէ 4. Համարինք թէ 5. Կը խնդրեմ որ 6. Նամակս քեզի տուի որ 7. Հայրս կը փափաքէր որ 8. Կը հաւատամ թէ 9. Գիտեմ որ 10. Թագաւորը կը հրամայէ որ 11. Ձեմ կարծեր որ 12. Հարկ անհրաժեշտ է որ 13. Կ'ուզեմ որ 14. Կ'երզնում որ

25. Միշտ կարելի է անջատ նախադասութիւնները, որոնք իմաստի տուելով ինն ունին, իրարու կըցել և այսպէս պարբերական ձև մը տալ անոնց :

Օրինակ. Այս աշակերտն ուշիմ է . ևս ունի շատ սիրտ, ևս աշխատասէր չէ. ևս չի անջնար ուսման յարգը :

Նոյնը բարդեալ. Այս աշակերտն ուշիմ է ևս շատ սիրտ, ունի քայց աշխատասէր չէ, վասն զի չի ճանչնար ուսման յարգը :

Գիտ. Պարզ նախադասութիւնները համադրելու՝ այսինքն պարբերական ձևի վերածելու համար պէտք է պատշաճ տեղը դնել միացնող բառ մը :

26. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Հետեւեալ պարզ նախադասութիւնները պարբերական կամ քաղաղրեալ ձևի վերածեցիք :

1. Գպրոցը կրթական հաստատութիւն մ'է. հոն կը յաճախեն տղաք ուսմունք սովորելու համար. հոն կը յաճախեն տղաք դաստիարակուելու համար. տղաք ապագային բարի մարդ պիտի ըլլան :

2. Կոմիտե օգտակար կենդանի մ'է, կովը մեզի կուտայ կաթ. կաթէն կը շինուին պանիրն ու կարագը . պանիրն ու կարագը կարեւոր են մեր սննդեան :

3. Հայերն աշխարհիս զանազան կողմերը ցրուած են, հայերն ունին միութեան կապ, այդ կապն է եկեղեցին. եթէ եկեղեցին կործանի, իրենք ալ կը յիճանան :

4. Մեախոս հեռադիտակ մը հնարեր էր. Կալիլէոս լսեց այդ բանը, Կալիլէոս չտեսաւ գործիքը, նա շինեց հատ մը իրեն համար. նա այդ գործիքով ըրաւ շատ գիւտեր :

26. Փոխադարձաբար կտրելի է պարբերական ձեւով միացած նախադասութիւններն անջատ ձեւի՝ այսինքն պարզ նախադասութեանց վերածել:

Գիտելիք. Բարդ խօսքերը պարզելու համար նախ զատէ նախադասութիւններն, ապա կցող բառերը ջնջէ եւ անոնց տեղը դիր զանց առնուած բառերը:

Օրինակ. Մեքսիկայի շերամը կը պատահուի, փափուկ ու նուրբ քել մէ որմէ կը շինենք կերպասներ:

Նոյնը պարզ. Մեքսիկայի փափուկ ու նուրբ քել մէ. շերամը կը պատահուի զայն (մեքսիկայի), անկէ (մեքսիկայի) կը շինենք կերպասներ:

29. ՀՐԱՀԱՆԳ. Հետեւեալ հասուածը պարզ նախադասութեանց վերածե՛ք, շարկապները ջնջելով:

Օր մը Գայն ու Գառնուկը ջուր կը խմէին առուակի մը եզրը: Գայնը առուակին վերի կողմն էր, իսկ Գառնուկը վարի կողմը: Գայնը կը դանգաճի եւ կ'ամբաստանէ Գառնուկն իբր քէ ջուրը կը պղտորէ: Գառնուկը պատասխան կուտայ քէ անկարելի է այդ, քանի որ ինք վարի կողմն է եւ ջուրը վերէն կը հոսի: Բայց Գայնին միտքը գէշ էր, ուստի ուրիշ հնար մը փնտրելով՝ կ'ըսէ. « Տարի մը առաջ զիս բամբասեր ես »: Գառնուկը կ'ըսէ քէ ինք մէկ ամսուան է եւ դեռ կաթ կուտէ, հետեւաբար կարելի չէ որ բամբասած ըլլայ: Գայնը, երբ զայս կը լսէ, կը զայրանայ եւ Գառնուկին վրայ յարձակելով կը յափշտակէ զայն ու կը տանի անտառն ուր յօշ-յօշ պատահելով կ'ուտէ:

30. ՀՐԱՀԱՆԳ. Դասուածն ուրիշ հասուածներ քող առաջարկէ աշակերտաց՝ պարզ եւ անջատ ձեւի վերածելու համար:

27. Շատ անգամ երկրորդական զաղափար մը գլխաւոր նախադասութեան կցելու համար, փոխանակ յարաբերականի կամ շաղկապի, գերբայ մը կը գրուի:

Օրինակ. Սեղան նստայ կերակուր ուտելու համար: Փոխանակ ըսելու, Սեղան նստայ, որպէս զի կերակուր ուտել:

Գիտ. երկրորդական զաղափարը գլխաւոր նախադասութեան հետ դերբայով կապուած ատեն այլ եւս շաղկապ զնել աւելորդ է: Չըսուիր.

Սեղան նստայ, որպէս զիկերակուր ուտելու համար:

31. ՀՐԱ. ՀԱ. Ն. Գ. Դերբայով բացատրուած երկրորդական գաղափարը շաղկապով կցեցե՛ք գլխաւոր նախադասութեան:

1. Նամակս ձեզի տուի թղթատուն տանելու համար:

2. — Հրանտ տկարութիւն մը զգալով՝ հրաման առաւ տուն երթալու: 3. — Ուշադրութեամբ մտիկ ընելու է,

վարժապետը դաս տուած ասէն: 4. — Ճամբորդը կառք նստաւ մեկնելու համար: Մտուկը շատ մեծ ըլլալով չի սեղմեցաւ կառքին մէջ: 5. — Պէտք է ուտես ապրելու համար եւ ոչ թէ ապրիս ուտելու համար: 6. — Տուն գացած ասէննից, փողոցներն անկարգութիւն չընէք: 8. — Բան մը գրած ժամանակի հոգ տար կէտադրութեան:

32. ՀՐԱ. ՀԱ. Ն. Գ. Դ Շաղկապները ջնջեցե՛ք եւ երկրորդականները դերբայով միացուցե՛ք գլխաւորին:

1. — Ուղեւորութիւնս յետաձգեցի վասն զի սաստիկ փոթորիկ կար: 2. — Կ'երթամ որպէս զի կանչեմ: 3. — Շուտ քայլ որ կանուխ հասնիս: 4. — Քանի որ այնպէս կը հրամայես, կը կատարեմ: 5. — Կ'աղաչեմ որ ներէք: 6. — Ամէն մարդ զիտէ քե օրը Ձէ ժամ է: 7. — Կ'ուղե՞ս որ գրեզ սիրեմ: 8. — Կախաղան հանուեցաւ վասն զի ոճրագործ մ'էր: 9. — Թռչունը բոյն կը շինէ որպէս զի պատասպարէ իր ձագերը:

28. Պարբերութիւն մը շարադրած ժամանակ-
նիդ կընար ի հարկին դնել վերադիր մը (ածական
կամ մակրայ), խօսքին աւելի ճոխութիւն և ազդու-
ութիւն տայու համար:

Օրինակ. Միքէ չե՞ս զգար սարսուռ մը՝ տեսնելով ձրկ-
նորսին նաւակը որ կը ծփայ ծովուն մէջէն:

Այս խօսքն աւելի ազդու կ'ըլլայ, երբ ըսենք:

Միքէ չե՞ս զգար սարսուռ մը՝ տեսնելով ձկնորսին
փոքրիկ նաւակն որ կը ծփայ անեզր ծովուն մէջէն:

Երկու բառ միայն աւելցուցինք. փոքրիկ եւ անեզր,
որք կարծես հակադրութիւն մը կը կազմեն եւ մեր երկիւ-
ղը կը սաստկացնեն, (զի որքան փոքր ըլլայ նաւակը, այն-
քան կ'աւելնայ վտանգն որ կը սպառնայ անեզր ծովը:

33. ՀՐԱՀ. Կէտերուն տեղ պատշաճ վերադիրը դրձի:

1. Երբ ... (ած.) քամին կը շնչէ դուրսը, ի՞նչ լաւ է
նստիլ ... (ած.) սենեակին մէջ ուր կրակը կը ճարճարտէ ...
(մակ.): 2. Արթննալուս պէս պատուհանը կը բանամ եւ
կը ծծեմ առաւօտեան ... (երկու ած.) օղջ: 3. ... (ած.)
երկաթագործը ... (ած.) կայծեր կը ցայտեցնէ իր ... (ած.)
մուրճին տակէն: 4. ... (ած.) առուակին խորը կը նշմար-
ուին ... (ած.) խիճեր: 5. ... (ած.) մահը չի մեծարեր ա-
ւելի արքայից ... (ած.) պալատները, քան ... (ած.) մը-
շակին ... (ած.) հիւղակը: 6. ... (մակր.) ներում կը խնդրեմ
գործած թերութեանս համար: 7. ... (ած.) ծովուն վրայ
... (մակր.) կ'առաջանայ ... (ած.) նաւակն, իր ... (ած.)
առադաստը պարզելով հովին դէմ: 8. ... (ած.) նաւաս-
տին ... (մակ.) կը դիմադրէ փոթորկին եւ կ'երգէ ... (մակ.):

34. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Յեւազայ հասուածեն յապաւեցիք վերադիրները: Յետոյ բաղղասեցիք երկու գրուքիւնները. երկուքին մեջ ալ իմաստները նոյն են, բայց առաջինը, որ վերադիրներ ունի, աւելի ճոխ եւ ազդու է:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՍԿԵՐ

Օգոստոս ամսուն, տօթագին առաւօտ մ'էր. հայր մը իր դեռահասակ որդիին հետ դաշտերուն մէջ կը ճեմէր հանգարտիկ: Առաւօտեան ցօղը կը փայլէր ցօրեններուն եւ տերեւներուն վրայ: Շողշողուն հարսնուկները, երեկոյեան ծիրանափայլ ամպերուն նման, հեզիկ կը տատանէին զեփիւռին թեթեւ շունչէն, սսկեզիսակ հասկերուն մէջ տեղ: Մանուկը, որ հոս հոն կը վազէր ցնծագին, կեցաւ յանկարծ ու ըսաւ. « Տե՛ս, հա՛յրիկ, սա երկու հասկերը: Մին ուղղարերձ կը կանգնի, միւսը վայրահակ կը խոնարհի: Ինչո՞ւ երկուքն ալ մի եւ նոյն բարձրութիւնը չունին: »

Հայրը պատասխանեց բարութեամբ:

— Որքեա՛կ իմ սիրելի, այն հասկը որ գոռոզութեամբ կը տնկէ իր զլուխը, քիչ հատիկներ կը պարունակէ, իր գլուխը դատարկ է, մինչդեռ միւսը լի է ցօրենով: Այսպէս է նաեւ մարդոց համար. անոնք որ իրահան հմտութիւն եւ արժանիք ունին, խոնարհ եւ համեստ կ'ըլլան. իսկ անհանձար եւ սնամառ մարդիկ բարձրազլուխ կը յոխորտան:

35. ՀՐԱՀԱՆՆԻ. Երեխական վերադիր կցեցիք սա անուններուն:

Վարդ, մարդ, քուն, դատաւոր, վազր, ձմեռ, ցաւ, աշակերտ, շուն, պատերազմ, պտուղ, կին, ծաղիկ, ծառ, հաց, ձայն, բարեկամ:

36. ՀԲԱՀԱՆՊ. Կհսերուն սեղ վերադիրներ դրեք :

1. Յակոբ մօտեցաւ ծերունիին եւ . . . (մակր.) բարեւեց զնա : 2. Տեսէք Մարիամը, ի՞նչպէս այդ . . . (ած.) աղջիկը . . . (մակ.) կը շրջագայի, իր . . . (ած.) շրջագագեստը հագած : 3. Հայրի՛կ, կ'ուզէի քեզի նամակ մը գրել, բայց չգիտեմ շարագրել . . . (ած.) խօսքեր, ուստի . . . (մակ.) կ'ըսեմ թէ (մակ.) կը սիրեմ զքեզ : 4. . . . (ած.) գայլը . . . (մակ.) յարձակեցաւ . . . (ած.) գառնուկին վրայ եւ յօշոտեց զայն : 5. . . . (ած.) մայրն . . . (մակ.) կուլար տեսնելով իր . . . (ած.) զաւկին մահը : 6. Փոթորիկ կայ . . . (ած.) քամին կը մռնչէ, իբրեւ . . . (ած.) առիւծ մը, . . . (ած.) ծառերն, ինչպէս եւ . . . (ած.) տունկերը կը սարսին ճարձատելով : 7. . . . (ած.) ծովուն վրայ կը տատանէր մեր . . . (ած.) նաւակը : 8. Ձմեռուան . . . (ած.) իրիկուն մ'է. տեսէ՛ք . . . (ած.) ծերունիին որ կը մուրայ, . . . (ած.) ձեռքերը կարկառած, մինչ դուք կը վայելէք, . . . (ած.) սենեակին մէջ, հանգիստ մարմնոյ եւ գորով ընտանեաց : 9. Ձին (ած.) կենդանի է, իսկ էշը (ած.) անասուն է : 10. Երբ դիչերը սփռէ իր . . . (ած.) քօղը, . . . (ած.) երկրագործը . . . (ած.) քունի մէջ կը փնտռէ իր . . . (ած.) աշխատութեան մոռացումը : 11. . . . (ած.) Աստուած կը պարգևէ իր . . . (ած.) բարիքներն ամէն անոնց որ . . . (ած.) սրտով ու . . . (ած.) գործերով արժանի կ'ըլլան իր . . . (ած.) շնորհքին :

37. ՀԲԱՀԱՆՊ. Սա վերադիրներն ի՞նչ անուններու կը յարմարին :

Անուշ, համեղ, աղի, ձերմակ, բարի, սեւ, քառակուսի, փայլուն, գունաւոր, խոշոր, լայն, բարձր, նեղ, երկայն :

29. Խօսք մը երկոյն ըլլալով դեղեցիկ և ազդու եղած չըլլար. ընդհակառակն անխնայ և անելորդ բառերով խօսքը երկարելէ զգուշանալ պէտք է:

30. Խօսք մը ա՛յն ատեն դեղեցիկ և ազդու կ'ըլլայ, երբ աւելցնենք նոր գաղափարներ ու բառեր որք աւելի շահեկան, կենդանի և կատարեալ կերպով կը ցուցնեն անձերը, առարկաներն և իրօզու թիւնները:

Օրինակ. 1. Պարզ և հակիրճ խօսք մը.

Ղուկաս, որ բանտարկուած է, կը դիտէ պատուհանէն իր ընկերներն որոնք կը խաղան պարտէզին մէջ:

Նոյնն՝ աւելի ճոխ և ազդու:

Ղուկաս, որ բանտարկուած է, յիշուրեամբ կը դիտէ պատուհանէն իր զուարթ ընկերները որոնք կը խաղան ընդարձակ պարտէզին մէջ:

Օրինակ. 2. Պարզ և հակիրճ.

Յովհաննէս եկաւ իր հօրը քով և անոր ըսաւ. «Հայրիկ, կը հաճի՞ս ներել ինձի»:

Նոյնն՝ աւելի ճոխ և ազդու.

Յովհաննէս, որ գործած յանցանքին վրայ զղջացած էր, արսասուալից աչքով եկաւ իր հօրը քով, անոր վիզը փարեցաւ և ըսաւ փաղցր ձայնով մը. «Սիրելի՛ հայրիկ, կը հաճի՞ս ներել ինձի և գրկել զաւակդ որ կը զղջայ արսանց»:

Ինչպէս կը տեսնուի այս խօսքին արժանիքն երկար ըլլալուն մէջ չէ՛: Այս երկրորդ բացատրութեան մէջ կարծես աչքիդ առջև կենդանի կերպով կ'երևի իրողութիւնը. կը տեսնես անձերն՝ իրենց շարժումներով ու ձևերով, և կը լսես անոնց ձայնը:

38. ՀԲԱՀԱՆԳ. Սա պարզ խօսքերն ընդդայնեցեք եւ անխացուցեք պատշաճ բառեր եւ երկրորդական զաղափարներ կցելով :

1. Օննիկ քննութեանց մէջ առաջին առաջին ելաւ : 2. Հասկերը կանգուն կը բռնեն իրենց գլուխը : 3. Ձեզմէ ո՞վ չը սիրեր զբօսանք ընել : 4. Չբօսանքը առողջութիւն կը պարգեւէ : 5. Զուրը կը փորէ քարերն անգամ : 6. Մեւանը կը շինուի զխտորով ու ծծմբատով : 7. Վասմ եկաւ մօրը վիզը պլուեցաւ :

Օրինակ. Մեր սիրական դասընկերը՝ Օննիկ, որ ամբողջ տարեշրջանին մեջ յարատեւութեամբ կ'աշխատէր, այս անգամ ամապերջի քննութեանց մէջ յաջողակ պատասխաններ տալով՝ առաջին ելաւ եւ մրցանակի արժանացաւ :

39. ՀԲԱՀ Սա խօսքերը պարզ եւ հակիրճ ձեւի վերածեցեք երկրորդական զաղափարներն ու վերադարձեցեք ջնջելով :

1. Արբահամ, որ Աստուծոյ հաճելի մարդ մ'էր, հըրաման ստացաւ Աստուծոմէ՝ իր միամօր ու սիրական որդին Իսահակը ողջակէզ ընել փայտակոյտի վրայ :

2. Հեզ մայրը կողկողազին կու լար տեսնելով իր դեռահաս աղջկան մահը :

3. Տեսէք սա խեղճ ծերուկը, որ կ'ուզէ աշխատիլ որպէս զի անսուաղ շմեռնին իր զուակներն ու կինը : Փողոցները կը մուրայ, իր դողդոջ ձեռքերը կարկառած՝ մինչ դուք հանդիստ կը վայելէք ձեր տաքուկ սենեակին մէջ եւ բանի մը կարօտ չէք :

4. Կաթը՝ որ կը պարունակէ բնապանիր եւ ուրիշ սըննդարար նիւթեր, շատ օգտակար խմելիք մ'է թէ՛ մանուկներուն եւ թէ՛ չափահասներուն համար որոնք վաւիտեկ կազմ ունին :

5. Երբ գիշերը աշխարհիս վրայ տարածէ սեւ քողը, ամէն մարդ պէտք կ'զգայ հանդիստ քուն վայելելու որպէս զի կազդուրէ ցորեկուան աշխատութենէն պարտասած մարմինը :

Դաստատուներու 6 — Նախընթաց վարժութիւններէ զաս, կրնար յանձնարարել որ աշակերտք բերանացի եւ գրաւոր նկարագրէ ո' եւ է զէպր որուն ականասես կրնայ ըլլալ. նաեւ կը ցուցնէր ծանօթ էակ մը, առաւելայ մը, սրահկեր մը՝ եւ նկարագրել կուտար. հարցումներու միջոցաւ աշակերտին հասկցնելով անծանօթ կամ մոռցած կէտերը :

Ահաւասիկ օրինակ մը.

Դաստատու. — Նկարագրեցէք սա Ձեռն:

Աշակերտք. — Այս ձին բարձրահասակ, աշխէս եւ վառվառուն կենդանի մ'է. Անոր մարմինն ունի բուն, զլուխ, երկար վիզ մը, չորս ոտք, ազիւ ձակօթին վրայ կայ մազի փունջ մը եւ վիզին շուրջը կախուած են բաշեր:

Ենթադրենք Յէ աղան այսչափ միայն ըսաւ. Արդ՝ դաստատու հարցումներ կը սեղծէ. — Ի՞նչպէս է գլուխը, ի՞նչ անցուած է բերանը, ի՞նչ դրուած է կռնակից վրայ. Ո՞տք ինչպէս է, Ի՞նչ ձայն կը հանէ. Ի՞նչ բաներու կը գործածուի, ի՞նչ կ'ուտէ, ո՞ւր կ'ապրի, է՛գբ ինչ կը կուտի Ի՞նչ է մտնկը եւ այլն. եւ այլն :

40. ՀՐԱ.ՀԱՆ.Գ. Նկարագրեցէք շուն մը, ծառ մը, աղբիւր մը :

41. ՀՐԱ.ՀԱՆ.Գ. Երկերկու վերադիր կցեցե՛ք :

1. Գիրք, զմեղին, լեզու, դէմք, ջուր, գիշեր, կեանք, հոտ, երկինք, դեղ, բժիշկ : 2. Ուտել, վազել, կարդալ, մեռնիլ, քնանալ, խօսիլ, դործել, յաղթել, երգել :

42. ՀՐԱ.ՀԱՆ.Գ. Սա պարզ խօսքերն ընդդայնեցե՛ք :

1. Գիշերն ալ դասերս կը սորվիմ : 2. Կիտրոնը բուրբի պտուղ մ'է : 3. Հորիզոնին վրայ ծիածանը կը փայլի : 4. Դուկասիկ խելօք չէր կենար : 5. Ձին զօրաւոր բնազդներ ունի : 6. Հեռուն դաշտին մէջ կ'երեւան . . . : 7. Պատերը ներկել տալու էք . . . :

Ք. Յ Ր Զ Ա Ն

ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏԱԿԱՆ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Էտեւեալ հրահանգները, գրուելէ առաջ, պէտք է բերանացի շարադրուին դասարանի մէջ: Դասատուն նախ ինք կը կարգայ հասուածն, ամբողջացնելով պակաս մասերը, ապա նշյնը կրկնել կուտայ յաջողակներուն: Առանց այս պայմանին, բազմացեալ արդիւնքը ձեռք չի բերուիր):

1. Մեր տունը

Մեր տունը . . . — Ո՞ր քաղիկն, ո՞ր փողոցիկն մեջ ե, ի՞նչպէս ե, քանի՞ հարկ ե, քանի՞ սենեակ ունի. ո՞ր սենեակիկն մեջ կը ճաշեմք, կը կարդամք, կը ննջեմք ելն. Պարտեզ ունի՞ք, ելն:)

2. Մեր ընտանիքը

Մեր ընտանիքը . . . (քանի՞ հոգիկ կը քաղիկանայ, որո՞նք են, ի՞նչ կ'ընեն հայրդ, իսկ մա՞յրդ, մեծ եղբայրդ, դու՞ն ինչ կ'ընես):

3. Կատուիս նկարագիրը

1. Ի՞մ կատուս . . . (գո՞յնը, աչքե՞րը, ականջնե՞րը):
2. Կատուս շատակեր է. երբ ես կը ճաշեմ, կու՞գայ (ո՞ւր)

կը պտտի:

3. Ուղբիս կը քսուըտի . . . (ի՞նչո՞ւ):
4. Ա յն ատեն . . . (ի՞նչ շարժում կ'ընես, ի՞նչ դիրք ունի)
5. Կատուս մսկոտ է, (ո՞ւր) կենալ կը սիրէ, (այն ասե՞ն ի՞նչ կեցումով ունի, ի՞նչպէս կը դնէ իր քարերը):
5. Ա յդ միջոցին . . . (աչքերը քա՞ց կը պսակ քե գոց):

1. Ամբողջացուցէ՛ք նախադասութիւնները. — 1. Երկաթը . . . (երկու քայ) կրակին մէջ: 2. Լուացարարը . . . (երկու քայ) ճիւղակեղէնները: 3. Փոքրիկ շուռկ մը լսելու արեւ. նապաստակը . . . (քայ մը) ականջն ու . . . (քայ մը): 4. Քահանան . . . (երկու քայ) եկեղեցիին մէջ:

4. ՀՐԾ. ՀԱՆԳ. Աշակերտներն հետեւեալ հարցումներուն պատասխանեն. յետոյ որոշեն զյխաւոր եւ միջանկեալ նախադասութիւնները:

1. Ե՞րբ զիւղ պիտի երթանք: — 2. Ի՞նչո՞ւ համար արտը կը հերկեն: — 3. Ի՞նչ կը կոչուի այն մարդը որ իրեն եղած բարիքը չի ճանչնար: — 4. Ո՞րն է այն լեռն ուր իջաւ Նոյի տապանը: — 5. Տեսա՞՞ծ էք այն դործիքն որով հրդեհ կը մարեն: — 6. Ո՞րն է այն քաղաքն ուր կը զբտնուի Քրիստոսի գերեզմանը: — 7. Ի՞նչ կ'ընես երբ օդը ցուրտ ըլլայ: — 8. Ի՞նչ է այն ճերմակ փոշին զոր կերակուրի վրայ կը ցանեն:

Ծառ. Ինչպէս կը սննուի, աշակերտն անզգալապէս պարբերութիւններ կը շինէ. Գէտք է սակայն հոգ սանիլ որ պատասխաններն ամբողջ ըլլան եւ զյխաւոր եւ երկրորդական նախադասութիւններ պարունակեն:

5. Հրահանգ

Դյխաւոր նախադասութիւնը դրուած է. հարցումներուն պատասխանը գտնելով՝ ամբողջ խօսք կազմեցիք:

Գ Լ Խ Ա Ի Ո Ր Ն Ա Խ Ա Դ Ա Ս Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Յիսուս խաչուեցաւ

Հ Ա Ր Յ Ո Ւ Մ Ն Ե Ր

Ե՞րբ :

Ո՞ւր :

Որո՞ւ ձեռով :

Ինչո՞ւ :

Գիտ. Ի հարկին երկրորդական նախադասութիւնը կրնայ դուրի զյխաւորէն առաջ:

Ձ. Ամբողջացուցէք նախադասութիւնները. 1. Հայրս որտի երթալու համար հետք կը տանի . . . (երեխ խնդիր): 2. Զգոյշ եղիք . . . (երեխ խնդիր): 3. Քաբար շինելու համար . . . (հինգ խնդիր) կը դործածեն: 4. Դերձակուհին կը կարէ մեր . . . (երկու խնդիր): 5. Մենք կ'ուտենք (հինգ խնդիր):

6. Մեր դպրոցը

Մեր դպրոցը ... (քաղ, փողոց, դիրք, բաժանումներ —
սրահ, դասարան, բակ, պարտեզ, ճաշարան: 2. Սրահին մէջ
կան ... (ի՞նչ բաներ): 3. Դասարանին մէջ... (ի՞նչ կ'ընեմ):

7. Դպրոցին մէջ

Մեր դպրոցին մէջ կայ... (ֆանի՞ աշակերտ, ֆանի՞ կարգ.
դուռն ո՞ր կարգէն ես, ի՞նչ դաս կ'առնես, եւ օրը ֆանի՞ ժամ:
Առաւօտուն ժամ ֆանի՞ն դպրոց կ'երթաս, մինչեւ ֆանի՞ն
հոն կը մնաս, եւայլն:)

8. Խաչ

1. Գէորգ, աշակերտ ազգային վարժարանի, խաչ մը
ստացաւ Տնօրէնէն, (ինչո՞ւ): Ի՞նչպէս խաչ է, ժայպահ՞ն
ինչպէս է:)

2. Դպրոցէն ելլելով փոխանակ (ի՞նչ ընելու), կը վազէ
(ո՞ւր), վասն զի կը փափաքի վայրկեան մը առաջ (ի՞նչ ընելու):)

9. Յիսուսի Ծնունդը

1. Յիսուս ծնաւ ... (որմէ՞, ո՞ւր, ո՞ր ֆաղափի մէջ,
ո՞ր քաղաւորին օրով): 2. Մոգերն ... (ի՞նչ տեսելով եր-
կինքը,) եկան (ուսկի՞ց, ի՞նչ ընելու համար) եւ իրենց հետ
բերին ... (ինչե՞ր):

(Տե՛ս. էջ 41, շրջան . 5 ի Գիտելիքը):

3. Կէտեալն սեղ պատահան բառը գրէ՛ք. — Հօրս քոյրն իմ... է,
քրոջս ամուսինն իմ... է: 2. Տանձը կը բուսնի... ին վրայ, գեղձը կը
բուսնի... ին վրայ, խաղողը... ին վրայ: 3. Մօրուքն ու մտղերը կը
կարուին... ով: 4. ... ին մէջ կը պահեն իւր, պանիք եւ ուրիշ ուտե-
լիքներ: 5. Մեր... է այ՛, եր՛իբն ուր ծնած ենք: 6. Երբ կաթը մակըթեմը
կ'ըլլս... :

40. Հրահանգ

Սա խօսքերն ամբողջացուցիք :

1. — Առաւօտուն արթննալով՝ (ի՞նչ կ'ընեն) :
2. — Երբ անօթի ըլլաս . . . (մօղ ի՞նչ կ'ըսես) :
3. — Փոքրիկ մանուկը սրտանին մէջ կուլար. մայրը անոր քով զնաց եւ . . . :
4. — Դպրոց դացող տղան . . . (ի՞նչ կ'ընէ) :
5. — Պէտքերիս եւ Արշաւիր կը կուռէին, անոնց հայրը (ի՞նչ ըրաւ, ի՞նչ ըսաւ) :
6. — Օղբ ցուրտ է, եթէ վերարկուդ հանես, . . . :
7. — Երեկոյին, երբ դպրոցէն արձակուիմ, . . . :
8. — Կէս օր է. ոչխարները ծարաւցած են, հովիւը զանոնք . . . :
9. — Ձեռքերդ աղտոտեր են, զնա՛ . . . (ն՞ւր, ի՞նչ ընկրու համար) :
10. — Սալորներ հատունցեր են, երթանք . . . :
11. — Երբ սրդին մեռնի, մայրը . . . :
12. — Շապիկդ սլատուեր է, սէտք է . . . :
13. — Նախ խորհէ եւ ապա . . . :

41. Եկեղէցին

Եկեղեցին շէնք մ'է (քաղը, փողոցը, ի՞նչ կայ մէջը),
ն՞ով կ'երթայ հոն, ի՞նչ ընկրու համար : Ի՞նչ կ'ընէ ֆահանսն,
դպիրնե՞րը, ժամկո՞չը, եւ չն՞ :

1. Կէտերուն անկ պատճառն բառը դուրս. Յաջողութիւն մը զոր չէիր յուսար, կը կոչուի . . . յաջողութիւն : 2. Գործ մը որ վատնդ կը ոպատանայ, . . . է, կ'ըսուի : 3. Զօրախոր մը որ չի յաղթուիր, . . . է : 4. Մարդ մը որ չի գթար . . . է : 5. Ան որ զգուշութիւն չընէր, . . . կ'ըսուի : 6. Եկեղեցի մը որ գմբէթ ունի, կը կոչուի . . . :

12. Դասցն ու արքը

Դաշտն ընդարձակ տեղ մ'է, հոն կան (ի՞նչ բաներ)։
Արտին մէջ կ'աշխատի մշակը, (ի՞նչ կ'ընէ, ուրի՞շ, ուրի՞շ,
ի՞նչ գործիքներով)։

13. Փոքրիկ Աւոսին գլխարկը

1. Չարասիրտ Յակոբ փոքրիկ Աշտին գլխարկը վեր
նետեց եւ գլխարկը մնաց . . . (ն՞ր)։

2. Աշտ մեծ վիշտ եւ անձկութիւն կը զգար . . . (ինչո՞ւ)։
Ինք չէր կրնար գլխարկը ծառէն վար առնել. եւ ին-
չո՞ւ։ Երբ տուն երթար առանց գլխարկի, ի՞նչ պիտի ըսէին)։

3. Բայց Լեւոն որ . . . տղայ մ'էր, ծառին վրայ մագըլ-
ցեցաւ, . . . (ի՞նչպէս վեր կ'եղէ)։ Վերջապէս գլխարկին
հասաւ, Աշտին նետեց զայն (ի՞նչ ըսելով)։

4. Աշտ . . . (ի՞նչ կ'ընէ, ի՞նչ կ'ըսէ Լեւոնին) եւ միտ-
քը կը դնէ այլ եւս չխաղալ . . . (որո՞ւ հետ)։

14. Մկրտութիւն

1. Նազարէթ քաղաքէն ելլելով Յիսուս դնաց
(դէպի ո՞ր գետ)։—2. Հոն Չաքարիայի եւ Եղիսարէթի որ-
դին՝ Յովհաննէս Մկրտիչ . . . (ի՞նչ կ'ընէր)։ 3. Յովհան-
նէս . . . (ն՞ր) մկրտեց (զո՞վ, ի՞նչպէս)։ 4. Երբ Յիսուս
ջրէն ելաւ (ի՞նչ պատահեցաւ, որո՞ւ ձայն շուռեցաւ, ի՞նչ
կ'ըսէր)։

5. Ամբողջացուցէ՛ք ճախադասութիւնները։ — (շաղկապ մը)
մայրը բացակայ է, փոքրիկ Մ. րիսմ տունը կը պահէ։ 2. . . . (շաղկապ
մը) իմանամ քննութեանց արդիւնքը, հեռադրով կը ծանուցանեմ ձեզ։
3. . . (շաղ.) կարգիդ մէջ առաջին ըլլա՛ս, պէտք է որ շատ աշխատիս։
4. Երանի՛ հեղեղուն (շաղկ.) անոնք պիտի ժառանգեն երկնքի արքայ-
ութիւնը։ 5. . . (շաղկ.) ուզէ՛ք, կրնաք զիս փրկել։ 6. . . (շաղկ.)
յօժարութեամբ չես գործեր, բռնի պիտի գործել տան։

15. Հրահանգ

Աշակերտները սա հարցումներուն պատասխանեն :

(Տե՛ս էջ 41. Հրահանգ 4. ի Մանօթութիւնը) :

1. Ի՞նչ կ'ընէ շերամը : — 2. Միծեռնակը ե՞րբ կը վերադառնայ մեր կողմերը : — 3. Ո՞րն է այն արհեստաւորն որ դիրք կը կաղմէ : — 4. Ի՞նչ կը կոչուի այն մարդը որ իր հայրենիքէն հեռու կը դաճուի : — 5. Ե՞րբ այդեկութիւն կ'ընեն : — 6. Ի՞նչ կ'ըսուի այն կենդանին որ կոնակին վրայ կուտկէն ունի . — 7. Ի՞նչ կ'ընես , երբ հիւանդ ըլլաս : — 8. Քանի՞ դահեկանի զնեցիր այն դիրքը զոր կը կարդաս : — 9. Շարթուան ո՞ր օրը սահմանուած է հանդստեան : — 10. Ի՞նչ կը պատահի ծովուն վրայ , երբ փոթորիկ ըլլայ : — 11. Ի՞նչ կը տեսնես երբ առաւօտուն արթննալով պատուհանը բանաս : — 12. Մարդիկ ե՞րբ բժիշկի կը դիմեն : — 13. Քահանան ի՞նչ կ'ընէ երբ մարդ մեռնի :

16. Մեր պարտքը

Մեր պարտէզը . . . (ն՞րչափ տարածութիւն ունի, ի՞նչ կայ մեջը. — ծառեր, բանջարեղէններ, ծաղիկներ : — Ե՞րբ կ'ոռոզիք մեր պարտքը) :

6. Ամբողջացուցէ՛ք սա խօսքերը. Պօղոս ծաղիկ կը քաղէ . . .
 ո՞ր, ինչ ո՞ւր) 2. Որմնագիրը շաղախ կը պատրաստէ . . . (ի՞նչ ո՞վ, ինչ ո՞ւր;
 3. Որտեղն . . . (ի՞նչ անո՞ւն ուսին վրայ) կ'անցնի դաշտերէն . . . (ն-
 րո՞ւր հետ) : 4. Կայծոռիկը . . . (ե՞րբ) կը փայլի . . . (ն՞ր). 5. . . . (ե՞րբ)
 փարօսները կը գառուին . . . (ն՞ր, ինչ ո՞ւր). 6. Մանդաղով կը հնձէ . . .
 (ն՞վ, ի՞նչ, ո՞ր, ե՞րբ. ինչ ո՞ւր) :

17. Նուկայ

Շուկային մէջ կը տեսնեմ . . . (ի՞նչ եւ զո՞վ — ի՞նչ կ'ընեն, ի՞նչ արհեստաւորներ կան, ի՞նչ կը վաճառեն .

Կերպասը կը չափեն . . . (ինչո՞վ) : Միսը կը կշռեն (ինչո՞վ) Հատով կը ծախեն . . . (ի՞նչ բաներ) : Այս ամէնը դնելու համար . . . (ի՞նչ պիտի կ) :

18. Նուարդ սեղան կը պատրաստէ

1. Փոքրիկ Նուարդ սեղան կը պատրաստէ . խնամով կը փռէ ծածկոցը բոլորակ սեղանին վրայ, այնպէս որ . . . :

2. Սեղանին մէջտեղը պարապ կը թողու . . . (ինչո՞ւ) .

3. Կը սկսի շարեւ պնակները, բայց զետեղելէ առաջ կը նայի թէ . . . :

4. Ամէն մէկ պնակի քով . . . (ինչե՞ր) կը դնէ :

5. Պնակներուն առջեւ կը շարէ գաւաթները, կանխաւ . . . (ի՞նչ ընելով) :

6. Յետոյ կ'երթայ . . . (ի՞նչ) կը բերէ :

7 Այն ատեն կը կանչէ մայրն ու կ'ըսէ . « Մա'յրիկ, եկո՛ւր տե՛ս թէ . . . » :

19. Հրահանգ

Սա խօսքերն անբողջացուցիք :

1. Գիտեմ որ . . . : 2. Կը խոստովանիմ թէ . . . բայց . . . : 3. Մեր դպրոցը որ . . . , երէկ բացուեցաւ :

7. Կէտերուն տեղ պատահան բառը դրէ՛ք : — 1. Գիրքերս շարեցի . . . իս մէջ : 2. Սեղանի սպասները . . . ին մէջ կը պահենք : 3. Ճամբորդներն իրենց պիտոյքը . . . ին մէջ զետեղեցին : 4. Հայրս իր դրամը կը պահէ . . . ին մէջ : 5. Գինին կը լեցնեն . . . ին մէջ : 6. Հացը կ'եփենք . . . ին մէջ : 7. Նորածին մանուկը կը մկրտուի . . . մէջ :

4. Օրէնքը կը պահանջէ որ . . . : 5. Հայրս որ . . .
բժշկուեցաւ : 6. Կ'երեւայ թէ . . . : 7. Կրնայի քեզ նե-
րել, եթէ . . . : 8. Հա՞րկ է յիշեցնել թէ . . . : 9. Հաւատա՛
որ . . . : 10. Աստուած Մովսէսի ձեռք . . . (ի՞նչ ը-
րաւ, ուսկի՞ց) : 11. Մարմինը կը մեռնի, բայց հոգին . . . :
12. Մինչեւ տղան չի ըլլայ . . . (ւնայրը ի՞նչ չ'ընէր), 13.
Ձանգակն հնչելուն պէս . . . :

20. Մարդու մարմինը

Մարդու մարմինը կը բաղկանայ երեք մասերէ, որք
են . . . :

Հինգ զգայարանքներն են . . . :

(Ի՞նչ կ'ընենք աչքով, ձեռքով, եւն : Գրե՛ հինգ մասե-
րուն անունները):

21. Հացագործը

Հացագործը հաց կ'եփէ . . . (ինչո՞վ, ինչպե՞ս, ո՞ւր
կը թխէ, ո՞ւր կ'եփէ):

22. Ժամացոյցը

1. Արշաւիր մօրմէն ստացաւ ժամացոյց մը : Մայրը
պատուիրած էր . . . :

8. Ամբողջացուցէ՛ք նախադասութիւնները. 1. Պարտիզականը
արեւն կը պայտանէ իր ծաղիկները որպէս զի . . . : 2. Կըզարներն իւզով
կ'օծեն որպէս զի . . . : 3. Փոթորիկի ժամանակ ծառին տակ մի՛ ա-
պաստանիր, որպէս զի . . . : 4. Առաւօտուն սենեակին պատուհանները
կը բանամ՝ որպէս զի . . . : 5. Պիտի վարձատրեմ գքեզ քանի որ . . . :
6. Մարդիկ առն կը շինեն, որպէս զի . . . :

2. Արշաւիր որ . . . (ի՞նչ քերութիւններ կը մղեն զին-
քը ժամացոյցը բանալու) , ժամացոյցը կը բանայ . . . (ե՞րբ)
եւ մէջը կը տեսնէ (ի՞նչ) :

3. Այն ատեն հաճոյք կը զգայ անոր դպչելու
(ինչո՞ւ) : ժամացոյցը կը կենայ : (Արշաւիր ի՞նչպէս կը
գիտնայ թէ կեցեր է) :

4. Տղան շատ նեղացաւ այս բանիս համար , վասն զի
. . . (երկու պատճառ գտէ) :

23. Հրահանգ

Գլխաւոր նախադասութիւնները դրուած են . աշակեր-
քը պարբերութիւններ թող կազմէ պատշաճ շաղկապները
ղնելով եւ հարցումներուն պատասխանը գտնելով :

1. Ծնողքս զիս դպրոց զրկեցին (քանի՞ տարեկան էի ,
ինչո՞ւ զրկեցին) :

2. Քրիստոս աշխարհ եկաւ (ինչո՞ւ) :

3. Գիւղացին ցորեն կը ցանէ (ի՞նչպէս , ինչո՞ւ) :

4. Քահանան պատարագ կ'ընէ (ե՞րբ , ո՞ւր , սեղանն
ի՞նչպէս է , դպիրներն ի՞նչ կ'ընեն , ժողովուրդն ի՞նչ կ'ընէ) :

5. Եղբայրս դպրոց կ'երթայ (ե՞րբ , որո՞ւ հետ , հոն
ի՞նչ կ'ընէ , ի՞նչ դասեր կ'առնէ) :

Ծան. Դասառոււն այս եղանակով ուրիշ նիւթեր կ'առաջարկէ ,
միշտ ջանալով աշակերտաց հետաքրքրութիւնն արթուն պահել : Նաեւ հոգ
տանիլ որ միջանկիւս մասերը զլխաւորին հետ կցելու համար պատշաճ
բառերը գտնեն .

Ծ. Յարմար բառը գտէ՞ . 1. Այն մարդը որ չի տեսներ . . . է :
2. Այն որ չի լսեր . . . է : 3. Այն՝ որ չի խօսիր . . . է : 4. Այն՝ որուն
մէկ ստքը կտրած է . . . : 5. Այն՝ որ հեռուն գտնուած բան մը չի
տեսներ . . . : 6. Այն՝ որուն մէկ աչքը միայն կը տեսնէ . . . : 7. Այն՝
որուն կռնակը դուրս ցցուած է . . . : 8. Այն՝ որու մարմնոյն մէկ կող-
մը անզգայ եղած է եւ չի շարժիր՝ կը կոչուի . . . : 9. Այն՝ որ աջ ձեռք
չունի . . . : 10. Այն՝ որուն մէկ աչքը ծուռ կը նայի . . . : 11. Այն՝
որուն գլուխը մագ չունի . . . : 12. Այն՝ որ կմկմալով կը խօսի . . . կամ
. . . է :

24. Գրասեղանս

Գրասեղանս . . . (ն^օվ շինած է, ինչէն եւ ի^օնչպէս շինած է, ի^օնչ մասեր ունի այն: Ի^օնչ կ'ընենք անոր վրայ: Գորոց ունի^օ, մեջը ի^օնչ կը դնենք, եւ այլն):

25. Մեր եզները

Մենք ունինք երկու եղ . . . (ի^օնչպէս են — գոյն, հասակ, եւ այլն: Ի^օնչ մասեր ունի անոնց մարմինը: Ո՞ւր կը բնակին, ի^օնչ կուտեն: Ի^օնչ թանի կը գործածենք: Ի^օնչ օգուտ ունին մեզի):

26. Հրահանգ

Սա խօսքերն ամբողջացուցիք:

1. Ինը չառւած[՝] . . . :
2. Լայնին ճար կայ . . . :
3. Ինչ ընենք աշխարհի մեծութիւնը, քանի որ . . . :
4. Հաստ ու բարակ մէկ զին է, վա՛յ . . . :
5. Մինչեւ հասար բարակնայ, . . . :
6. Երբ տասն հոգիէ մէյմէկ ոսկի առնեմ (ի^օնչ կ'ունենանք),
7. Մարդս մինակ հացով չապրիր, այլ . . . :
8. Մէկ կայ հազար կ'արժէ, հազար կայ . . . :
9. Ես դանձ կ'ըսեմ, դուն . . . :
10. Կերակուրը սլատրաստ չէ, ուստի . . . :
11. Մօրուք չունիմ որ . . . :
12. Մկրտիչ բակն իջաւ որպէս զի . . . :
13. Մինչեւ որ չցանես . . . :

10. Ինչպիսիաները գտէք. 1 . . . ին մէջ հիւանդներ կը գար-
մանուին: 2 . . . ի մէջ աղաք կը կրթուին: 3 . . . շէնք մ'է ու
նեղկայացուցիչներ կը կասարուին: 4. Կ'ըրակուրը կը ծամենք . . . ներս^ք
և կը մարսենք . . . ով: 5 . . . ի մէջ կ'ալան ախորը . . . ի մէջ կը թը-
րեն, և . . . ի մէջ եվ ելով հաց կը պատ, աստե՛ն: 6. Աննք որ բրիտոս-
նէսութեան համար մեռան, . . . կա՛ր . . . կը կոչուին: 7 . . . և . . .
առաքելաները Հայ ազգին մէջ ներմուծե ին քրիստոնէութիւնը: 8 . . . ք
յեռներէն վար հոսելով՝ կը կազմէ չտակ և գեա՛յ յետոյ կ'երթայ . . .
ին մէջ կը թափի:

27. Աւագ Եարաթ

1. Աւագ շարաթ երեկոյ, Օննիկ եկեղեցիէն տուն եկաւ հօրը հետ :
2. Ընթրիքը պատրաստ էր, Օննիկ տեսաւ սեղանին վրայ շարուած . . . (ինչե՞ր) :
3. Մեծ ախորժակ ունէր ուտելու, վասն զի . . . :
4. Սեղան նստան ամէնքը, միայն Օննիկ ոտքի վրայ կեցած . . . (ի՞նչ ըսաւ), յետոյ նստաւ հօրը քով եւ ընթրեց :
5. Ընթրիքէն վերջը, հրաման առաւ ու գնաց պառկեցաւ . . . (ո՞ւր) :
6. Սրտին մէջ ուրախութիւն մը կը զգար . . . (ի՞նչ մտածելով) :

ՃՏ. Հրահանգ

Սա խօսքերն ամբողջացուցիք :

1. Հաւ է մօտիկ դրացին քան . . . :
2. Գիտակ դասը չէ պատրաստած, ասոր համար . . . :
3. Շողեւնաւը պատրաստ է, ուրեմն . . . :
4. Թէ շան հետ ընկերանաս, . . . :
5. Ես դեռ հինգ տարեկան էի երբ . . . :
6. Տղադ դպրոց զրկէ որ . . . :
7. Պատին վրայ կը քալէի, յանկարծ . . . :
8. Մազերդ շատ երկնցեր են, սնա՛ . . . :
9. Բարեկամը գլխուն կը նայի, իսկ թըշնամին . . . :
10. Խելացիին հետ քար կրէ, անխեղքին հետ . . . :
11. Դրացիիդ կով մը ուզէ որ . . . :
12. Ուրախ եմ որ . . . :
13. Հրանտ կաղամարին դպաւ եւ . . . :

11 Գեւէր բայերը 1. Ուրիշի իրաւունքը բռնի ձեռք անցունելն է . . . : 2. Խտ կերչնելու համար ոչիտանին արօտավայր տանելը կը կոչուի . . . : 3. Բան մը երկու անգամ զրուցելն է . . . : 4. Վայրի կենդանի մը կամ թռչուն մը տան մէջ ազրելու վարժեցնելն է . . . : 5. Իր շահածէն ստակ աւելնելն . . . : 6. Կաթէն մածուն շինելու գործողութիւնը կը կոչուի . . . : 7. Հաւկիթը եփելու համար եռացած ջուրի մէջ գնելն է . . . : 8. Բացակայ անձի մը վրայ գէշ խօսիլն է . . . :

29. Պարզեաբաւթութիւնը

Հետեւեալ հաստատօն ընթերցանութիւն ընելի եւք բաներն ու իմաստները մեկնեցիք եւ ստորեւ դրուած հարցումներուն քերականացի եւ գրաւոր պատասխանեցիք: (Այսպէս նաեւ ուրիշ հաստատօններ):

Ա. . . վարժարանի պարզեաբաւթութեան նախորդ օրն էր. մեծ ոգեւորութիւն կը տիրէր աշակերտներուն մէջ, եւ ամենէն յաջողակներն, անոնք որ միշտ ուշադիր եղած էին դասերուն, կը խօսակցէին հետեւեալ օրուան յոյսերուն վրայ: Եւ՛նչ ուրախութիւն պիտի զգան ծնողքս, եթէ շատ պարզեւներ ստանամ, կ'ըսէր Հրաչեայ: — Հապա իմ ծնո՛ղքս, կ'ըսէ Ղեւոնդ. տարին ի բուն տքնեցայ որպէս զի կարենամ այս ուրախութիւնը վայելել տալ անոնց: — Բէ՛հ, ըսաւ Հրանտ, որ դատարկագորտ տղայ մ'էր եւ միայն խաղի վրայ կը մտածէր, այդքան իրարանցումի հարկ չի կայ. քանի մը զիրքի եւ պսակի համար այնչափ յողնիլ տքնիլ յիմարութիւն է: Ես՝ կրցածիս չափ քիչ կ'աշխատիմ, հանդիսաս կը նայիմ, մնացածը հոգս չէ: »

Յաջորդ օրը հանդիսաւոր վայրկեանը կուգայ, յաղթականներուն անունը կը հռչակուի: Հրաչեայ եւ Ղեւոնդ շատ մը պարզեւներ կ'առնեն. օրուան դիւցազնը անոնք են. ամէն մարդ կը շրջապատէ եւ կը շնորհաւորէ զիրենք: Հրանտ, տեսնելով անոնց այսքան բաղդաւորութիւնը, սրտին մէջ անձկութիւն մը կը զգայ եւ աչքերն արցունքով կը լեցուին: Այժմ ինքն ալ կը ցանկայ շահելու արժանի ըլլալ մի քանին այն պսակներէն որոնց կարեւորութիւն չէր

120. Գեւէ՛ք իմնզակս ք բառ սա մասնիկներով .

1. ալան, 2. սյին, 3. աւոր, 4. եղէն, 5. եայ, 6. եան :

տար երէկ : Կը զղջայ տարւոյն մէջ ըրած անհոգութեանն համար, եւ մօրը կը խոստանայ եռանդով աշխատիլ ապագային, որպէս զի օր մը իր մայրն ալ առիթ ունենայ պարծելու զաւկին յաջողութեանց վրայ :

Աշխատութիւնը հաճոյք կը պատճառէ եւ ոչ թէ զըւարճութիւնը :

30. Հարցումներ

1. Պարգեւաբաշխութեան առջի օրն ի՞նչ կ'անցնէր Ա. դպրոցին մէջ :
2. Յաջողակ աշակերտներն ի՞նչ կ'ըսէին իրարու :
3. Անհոգ աշակերտն ինչ կ'ըսէր :
4. Պարգեւաբաշխութեան օրն ի՞նչ պատահեցաւ եւ որո՞նք յաղթական հռչակուեցան :
5. Հրանտ ի՞նչպէս էր եւ ի՞նչ զգաց : Ի՞նչ բանի կը ցանկար, ի՞նչ խոստացաւ մօրը :
6. Ի՞նչ կրնաք հետեւցնել այս մանրամասնի :

31. Հրահանգ

Վերոյիշեալ հասուածն համառոտեցիք :

13. Գոյականները գտէք. 1. Շատ մը տուններ միանալով կը կազմեն . . . մը : 2. Շատ մը դիւղեր միանալով կը կազմեն . . . մը : 3. Շատ մը աւաններ միանալով կը կազմեն . . . : 4. Շատ մը քաղաքներ միանալով կը կազմեն . . . մը : 5. Կառավարութիւնն որ երկրի մը կ'իշխէ, կը կոչուի . . . : 6. Պետութեան այն քաղաքն ուր կը բնակի թագաւորն, կը կոչուի . . . : 7. Քաղաքէն քիչ մը հեռու գտնուող բնակարանները կը կազմեն . . . մը :

Գ. Գ Ր Զ Ա Ն

ՇԱՐԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

1. Բարի տղան

1. Բարի տղան առաւօտուն արթննալուն պէս (ի՞նչ կ'ընէ): 2. Ի՞նչպէս կ'աղօթէ . . . 3. Ի՞նչ կ'ըսէ . . . (զըրեցեք այդ աղօթքը):

2. Ազանութիւն

1. Ազարակի մէջ խնձորենի մը: 2. Ազարակապանն ամէն տարի ընծայ կը դրկէ առ ազարակատէրն: 3. Բայց սա դժգոհ է (ինչո՞ւ) եւ իր այգին փոխադրել կուտայ ծառը որ կը չորնայ . . . (ինչո՞ւ): 4. Զղջում ազարակատիրոջ (խօսեցուցեք զինքը): 5. Բարոյական:

3. Գիւղացին եւ ակնոցը

1. Ծերերն ակնոց կը գործածեն կարգալու համար: Գիւղացի մը ուղեւով ակնոց մը դնել (ինչո՞ւ) . . . կ'երթայ . . . (ո՞ւր): 2. Ակնոցավաճառը շատ մը ակնոցներ կը ցուցնէ: Գիւղացին չի հաւնիր: 3. Ակնոցավաճառը սրտնեղած՝ կ'ըսէ. « Բարեկամ, գուցէ կարդալ չէք գիտեր »: 5. « Եթէ կարդալ գիտնայի . . . »:

4. Վահրամի առաջին նամակը իր հօրեղբօր աղջիկին

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: 2. Վահրամ կ'ըսէ թէ իր առաջին նամակն է այս. հիմա նամակ գրելու հա-

11. Հեռուեցանքուց կցեցէք բառ մը, որ նոյն էակաց եւ առակայից արտաբերման մասը կամ պահաւանք նշանակէ.

1. Ընկալչին — , 2. Զուկին — , 3. Կրիտչին — , 4. Հացին եւ Նարինջին — , 5. Ելուն — , 6. Սոխին — , 7. Անկողինին եւ սեղանին — , 8. Գրքին — , 9. Դաշտնին եւ թուրին — , 10. Բարձին եւ վերժակին — , 11. Ակնոցին, ծխախոտին — , 12. Օձին — , 13. Նամակին — , 14. Զիւն — , 15. Երեսին — , 16. Գլխուն — , 17. Մեռելին — :

մար պէտք եղածներն ունի . . . : 3. Կը յիշէ այն պատուէրները զորս երէկ տուաւ դասատուն նամակագրութեան մասին : 4. Վահրամ կը մտածէ թէ նամակ մը ի՞նչպէս վերջացնելու է : Իր հօրեղբօր աղջկան յարմար ձեւը կը գտնէ վերջապէս : Ստորագրութիւն : 5. Հասցէ :

5. Առիւծն ու մուկը

1. Մուկերը կը զրօնուին . անոնցմէ մին առիւծին թաթերուն մէջտեղ կը մնայ : 2. Առիւծը կրնար . . . բայց վեհանձնարար թողուց զայն : 3. Ուրիշ օր մը առիւծը ցանցի մէջ կը բռնուի . — տանջանք եւ մռնչիւններ : 4. Մկնիկն օգնութեան կը հասնի եւ կ'ազատէ . . . (ի՞նչպիս) : 6. Բարոյական :

6. Մահ Աբէլի

1. Ադամ երկու որդի ունէր . . . : Աբէլ՝ հովիւ եւ Կայէն՝ երկրագործ : 2. Աբէլի զոհերն Աստուծոյ հաճելի էին : 3. Կայէն կը նախանձի եւ կը սպաննէ եղբայրը : 4. Անէծք Աստուծոյ : 6. Ի՞նչ եղաւ Կայէնի վախճանը :

7. Կուժը

1. Թագաւոր մը բազմաթիւ հետեւորդներով ոսկերչի մը խանութ կ'երթայ գոհարեղէններ գնելու : Դուրս ելլելու վրայ էր, երբ վաճառականը զաղտ կ'իմացնէ անոր թէ հետեւորդներէն մին մատանի մը գողցած է (խօսեցուցիք վաճառականը) 2. Թագաւորը նորէն խանութ կը մտնէ եւ

15. Սա խօսիւեմ ամբողջացուցէք. 1. Աշխատէ՛ եւ խնայէ՛ ե՞րբտասարգութեանդ ատեն, որպէս զի . . . 2. Անձանթ բոյս մը բերանդ տանելու շէս, գուցէ . . . 3. Դուն ուրիշներուն հաճելի եղի որպէս զի . . . : 4. Դժբաղդները մի՛ ծաղրեր, գուցէ օր մը . . . : 5. Սա ճերմակեղէնները տար փռէ եւ մի՛ ժողվեր, մինչեւ որ . . . : 6. Մրցանակ չկրցայ աւանկ, թէպէտեւ . . . : 7. Մրցանակ չառաւ, անոր համար . . .

կը հրամայէ աւագով լի կուժ մը բերել (խօսեցուցե՛ք քա-
զաւորը)։ 3. Յետոյ իր հետեւորդները կը հրաւիրէ գալ
կարգաւ միսէլ իրենց ձեռքն աւագին մէջ. (ըսե՛ք, ինչո՞ւ
այսպէս կ'ընե՛ք)։ 4. Մատանին կը դտնուի։ 5. Բարոյական է։

8. Տօնի առթիւ շնորհատութիւն առ մեծ հայրն

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր։ 2. Երեք տարի չկայ
որ դպրոց կ'երթամ . . . : 3. Գիրս քիչ մը խոշոր է, բայց
կամաց կամաց պիտի վարժուիմ . . . եւ դալ տարի . . .
. . . : 4. Ծնորհաւորութիւն՝ եւ բարեմաղթութիւն . . .
5. Վերջաւորութեան ձեւ, ստորագրութիւն։ 6. Հասցէ է։

9. Անմեղ ստախօսութիւն

1. Կոյր ծերունի մը եւ իր թոռնիկը կը մուրան (նկա-
րագրեցե՛ք իրենց արգասիսեղի վիճակը)։ 2. Օր մը իրենց
աղքատիկ ճաշն ընելու համար կը նստին տեղ մը (խօսե-
ցուցե՛ք կոյրը)։ Պատառ մը հաց միայն կար։ Մանուկը
զայն հաւին կուտայ (ի՞նչ կը խօսակցիին)։ 3. Խորհրդածու-
թիւն մը ըրէք մանկան այս բարեգործութեան վրայ։

10. Զութակն ու նպոսը

1. Զութակահար մը նուագահանդէսի մը գացած է. —
Մափահարութիւն՝ իր ճարտար նուագածութեան համար։

16. Գոյականները գտէ՛ք. (պատասխաններն ամբողջ պարբերու-
թիւն պէտք է ըլլան)։ 4. Ի՞նչ կը կոչուի այն մարդը որ երկիր մը կը կառա-
վարէ։ 2. Այն որ զէնք կը կրէ։ 3. Այն որ բանակի մը կը հրամայէ, 4. Այն
որ զօրք կը վարէ։ 5. Այն որ սողով մը կը վարէ։ 6. Այն որ պետութեան
մը խորհուրդներուն կը մասնակցի։ 7. Այն որ թագաւորէն վերջը պետու-
թեան գլխաւոր պաշտօնն ունի։ 8. Այն որ քաղաքի մը գործերը կը վարէ։ 9.
Այն որ դպրոց կամ հանրային շէնք մը կը վարէ։ 10. Այն որ պետութեան մը
քով ուրիշ պետութեան մը ներկայացուցիչն է։ 11. Այն որ ուրիշի մը գործե-
րը կը կատարէ։ 12. Այն որ ուրիշի մը զրկուած է գործի վրայ բանակցե՛լու
համար։

2. Զուլթակն ու ճպոտը կը վիճարանին իրենց փոխադարձ արժանիքին վրայ: 4. Ծպոտ ու Զուլթակ իրենց տեղը կը դրուին եւ ա՛լ ձայներնին չի լսուիր: 5. Բարոյական:

11. Երեք մեծ բժիշկներ

1. Տաղանդաւոր բժիշկ մը մեռնելու վրայ է: Ուրիշ երեք բժիշկներ զինքը կը խնամեն (նկարագրեցիք այս տեսարանը): 2. Մահամերձը կ'ըսէ թէ իրմէ վերջ երեք մեծ բժիշկ կը թողու (խօսեցուցիք զինքը): 3. Դարմանող բժիշկները կը թախանձեն որ ըսէ անոնց անունները (ինչո՞ւ): 3. Մահամերձն երեք անուն կուտայ (որո՞նք են):

12. Նամակ առ ուսուցիչն

1. Տեղ թուական եւ վերնագիր: 2. Աշակերտ մը թոյլտուութիւն կը խնդրէ ուսուցչէն, յաջորդ երկուշարթի դպրոցէն բացակայ գտնուելու (ցցուցիք պատճառ մը): 3. Իր փաստերը կը պարզէ (փաստեր գտի): 4. Կը խոստանայ կորսուած ժամանակը շահիլ (ի՞նչպիսի): 5. վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն: 6. Հասցէ:

13. Զրհեղեղ

1. Մարդիկ առաքինութենէ կը հեռանային: 2. Աստուած որոշեց զանոնք ջնջել: 3. Նոյ միայն կը մնար Աստու-

17. Խօսմն ազգու ընօզ բառը գրեք զիժեռուց սեղ: ՍԻՐԱՒ. ՄՍՐԻՒ. Սիրամարգը — Թուշուս մ'է. իր տեսքը, կազմուածքին համեմատութիւնը, — ու — քալուածքը կը զմայլեցնեն զմարդ. ինքն ալ, կարծես կը սքանչանայ իր գեղեցկութեան վրայ: Սիրամարգին — փետուրներն, որ — ծաղիկներէն գերազանց փայլ մը ունին, ամէն տարի գոյներնին կը նետեն եւ կը թափին:— ձայն մը ունի և — կը թռչի: Քուշալու համար ծառի վրայ կը թառի, կամ տանիքի վրայ կը կծկաի: Հաւնոցները շատ անգամ տակն ու վրայ կ'ընէ և պարտէզներն անապատ կը դարձնէ: Էդը շուճի արուին—տեսքը, մանաւանդ — եւ — տուռը:

ծոյ հաւատարիմ (ի՞նչ կ'ընէր) : 4. Ատառած անոր յայտ-
նեց իր միտքն եւ պատուիրեց որ . . . : 5. Պատուհասը
կը սկսի. երկինքէն հեղեղներ . . . : (ի՞նչ կ'ըլլան մարդիկ
եւ կենդանիք) : 6. Զուրերը կը սկսին քաշուիլ. նոյ կ'ար-
ձակէ ազուաւ մը . . . յետոյ աղանի մը . . . : 7. Նոյ
կ'ելլէ տապանէն եւ . . . (ի՞նչ կ'ընէ) : 8. Ծիածան :

14. Մսփի արքնութիւն

1. Սենեակին մէջ, բաց պատուհանին մօտ, Մարիամ
կ'աշխատի : Առջեւը կատուն նստած՝ կը լիզէ իր ձագը : 2.
Յանկարծ ճնճղուկ մը ներս կը մտնէ (նկարագրեցեք իր ահն
ու դողը) : Կատուն կը ցատքէ ճնճղուկին վրայ : 3. Մա-
րիամ խեղճ կատուն ձագը կը բռնէ եւ այնպէս կը ձե-
ւացնէ թէ պատուհանէն վար նետել կ'ուզէ : Այն ատեն
կատուն թող կուտայ ճնճղկիկը : 4. Մարիամ կը բռնէ զայն
եւ կը թողու որ ազատ թռչի :

15. Կրկնակ խրատ

1. Դեռահասակ սպասաւոր մը, Պետրոս շատ անգամ
իր տիրոջ կողմէ պտուղ կամ երէ կը բերէր հարուստ բայց
կծծի պարոնի մը : 2. Օր մը դարձեալ, Պետրոս նստաստակ
մը ընծայ կը բերէ, անքաղաքավար կերպով : 3. Պարոնը
կը բացատրէ թէ ի՞նչպէս վարուելու էր : 4. Պետրոս,
թիկնաթոսին վրայ բաղմած, ա՛յնպէս կը ձեւացնէ թէ
պարզեւ կուտայ անոր : (Այս ամէկը խօսակցութեան ձե-
ւով նկարագրեցեք) :

16. Կաղանդի առքիւ նամակ առ կնքահայրն

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Այսպիսի հան-
դիսաւոր օր մը ձեր կնքահօր շնորհաւորական նամակ զը-

18. Գտէ՛ք սա մասնիկներով վերջացող բառեր :
1. եղ, 2. ու, 3. սա, 4. կոտ, 5. ենի, 6. ի :

րել պարտք կը համարիք եւ նամակագրութեան գրքէն այնպիսի նամակ մը օրինակելով ղրկել փորձուցաք . . . : 3. Սակայն նախամեծար կը սեպէք որ գաղափարները ձեզմէ բղխին : Նոր տարւոյ առթիւ շնորհաւորութիւններ : 4. Ի՞նչ գրելու էք ձեր ծնողաց կողմէ : 5. Վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն : 6. Հասցէ :

17. Սկիւռն ու ընձառիծք

1. Սկիւռ մը ծառին վրայէն կ'իյնայ ընձառիծի մը թաթերուն մէջտեղ : Ընձառիծը կ'ըսէ անոր. «Կը շնորհեմ կեանքդ եթէ ըսես թէ ինչո՞ւ այդքան զուարթ ես : » 2. Սկիւռը կը խոստանայ պատասխանել, եթէ ընձառիծը թոյլ տայ որ ծառին վրայ ելլէ (խօսեցուցե՛ք զիրենց) 3. « Զուարթ եմ, վասն զի խիղճս հանդարտ է » (ընդլայնեցե՛ք այս խօսքերը) : Ընդհակառակն ընձառիծը տխուր է վասն զի . . . : 4. Բարոյական . . . :

18. Աջ ու ձախ ձեռքերը

1. Աջ ձեռքն հպարտութեամբ կը թուէ ծառայութիւնները գորս կը մատուցանէ մարդուն, եւ կը մեղադրէ ձախ ձեռքին անգործութիւնը . 2. Զախն ինքզինք պաշտպանելով կ'ըսէ թէ մարդիկ քիչ կրթութիւն կուտան իրեն եւ թէ, այսու հանդերձ, ի՞նքն ալ կրցածին չափ օգուտներ կ'ընծայէ . . . : 3. Կ'եզրակացնէ՝ կոչում ընելով միաբանութեան ոգւոյն .

19. Բարելոնի աւսարակը

1. Նոյի երեք որդիներն : Անոնց սերունդները կը բազմանան եւ կը ցրուին : 2. Իրարմէ բաժնուելէ առաջ, կ'ուզեն աշտարակ մը շինել որուն ծայրը . . . : 3. Սկսան հսկայ ձեռնարկն . . . : 4. Աստուծոյ պատիժը, լեզուներու խառնակութիւնը :

19. Ս. ծակաւնները վերացեալ անուան փոխեցե՛ք . Նշմարիտ՝ բարի, չար, տգեղ, գեղեցիկ, ազնիւ, թարմ, պարզ, սպիտակ, ծաղրածու, տաք, համակիր, անուշ, հետաքրքիր, անգութ, թթու, թանձր, զուարթ, գործունէսյ :

20. Աղջիկ մը՝ իր եղբօրը (նամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Ձմեռը կը մօտենայ եւ Ջարուհի կը ցաւի եզրօրը վրայ որ դարոցին մէջ կը մտնի դուռը : 3. Կը ծանուցանէ թէ չորս զոյգ բրդէ գուլպայ կը դրկէ : 4. Կը խնդրէ եղբորմէն յիշելքոյն, երբ գուլպայներն հագնի : 5. Կը յանձնարարէ որ երբ մաշին, զանոնք իրեն վերադարձնէ ծակերը լեցնելու համար : 6. Գորովալից վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն : 7. Հասցէ :

21. Գանձանակը

1. Փոքրիկ Գէորգ բարի եւ աշխատասէր էր : Հայրն ամէն շաբաթ քառասուն փարա կուտար անոր : Գէորգ խնայասէր էր . . . : 2. Տարւոյն վերջը կը բանայ իր գանձանակն, յուսալով անոր մէջ գտնել . . . : 3. Ջարմանալի՛ բան, մէջը հարիւր դահեկան կար . . . : Ծնողքն, առանց բան մը ըսելու, խնայած ստակին վրայ . . . դահեկան աւելցուցեր էին . . . : Գէորգ նոյն գումարով . . . :

22. Սանդուղը

1. Սանդուղի մը վերի ստտիճանները արհամարհանքով կը խօսին ստորին ստտիճաններուն հետ (խօսեցուցեք) : 2. Խելացի մէկը վերի վար կը դարձնէ սանդուղը . . . : Հետեւանք . . . : 3. Մարդկային կեանքի մէջ ալ նոյնը կը պատահի շատ անգամ. երջանիկ եւ դժբաղդ անձեր — հարուստ եւ աղքատ . . . : 4. Բարոյական :

20 Սա խօսիւեմ ամրոցացուր երկրողական նախադասութիւններով : 1. Ձուրը որ . . . ժայռը կը փորէ : 2. Այն որ . . . հրաշալի բաներ կը գործէ : 3. Մի՛ մտերմանար այն անձին հետ զոր . . . 4. Ուսմունք եւ գիտութիւն այնպիսի հարստութիւններ են զորս . . . : 5. Մեր ճշմարիտ բարեկամներն անոնք են որ . . . : 6. Նա որ չի գիտեր հրամայել . . . : 7. Ասուէրն որ . . . մեզ կը պատմեն Աստուծոյ փառքը :

23. Երկու մուրացկաններ

1. Գարուն է . . . (ըսե՛ք թե ի՞նչ կը պատահի գարունը) :
 Ճամբու մը եզրը կոյր ծերունի մը կը մուրայ : 2. Ուրիշ
 մուրացկան մը, որ կոյր չէ, անոր մօտէն կ'անցնի : Ինք կա-
 րող է բնութեան գեղեցկութիւնը տեսնել եւ վայելել : 3.
 Գթալով կոյրին որ . . . , կը հանէ անոր կու տայ տասը փա-
 րան զոր քիչ մը առաջ իրեն տուեր էին :

24. Ներսէս առ Խորէն (Յամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Ներսէս իր զը-
 մելինը կորսնցուցեր է : 3. Լաւ զմելիներ քաղաքը կը
 գտնուին : 4. Կը խնդրէ Խորէնէն հատ մը գնել : Ուզած
 զմելինը կը նկարագրէ : 5. Խորէն նամակաբերին հետ պի-
 տի զրկէ զմելինը : 6. Շնորհակալութիւն եւ բարեկամական
 զգացումներ : 7. Հասցէ :

25. Գէտ օր մը

1. Դպրոց երթալու վայրկեանին, Յովհաննէս, որ ծոյլ
 տղայ մ'է, կ'ըսէ թէ հիւանդ է . . . : Մայրը կը թոյլատրէ
 դպրոց չերթալ եւ պառկիլ : 2. Նախաճաշի ժամուն Յով-
 հաննէս շատ կը փափաքի անկողնէն ելլել (ինչո՞ւ) : Բայց
 մայրը խոհեմութիւն սեպեց թոյլ չտալ : 3. Ժամը տասն է :
 Յովհաննէս ձանձրացած, տաղտկացած է (ինչո՞ւ) : 4. Մայ-
 րը դեղ կը բերէ. Յովհաննէս կը խոստովանի թէ սուտ է :
 Դուք ալ Յովհաննէսին պէս ընել կ'ուզէ՞ք :

26. Աբրահամին զօհր

1. Աստուած կ'ուզէ փորձել Աբրահամի հնազանդու-
 թիւնը եւ կը պատուիրէ . . . (ի՞նչ) : 5. Հին դարերուն զոհե-

21. Գոյականները գտէ՛ք . 1. Քիստանեաները կ'ազօթեն... մէջ. բողո-
 քականները... մէջ, հրեաները... մէջ : 2. Հին դարերու կռատաշաները կ'ա-
 զօթէին... մէջ : 3. Բժիշկ մը որ ահապ կը բուժէ, կը կոչուի... : 4. Մարդ մը
 որ վերջ կը բուժէ, կը կոչուի... : 5. Սարգ մը որ ներկով ու զրձինով նկար
 կը շինէ կտաւի վրայ, կը կոչուի... : 6. Իսկ այն որ լուսոյ ազդեցութեամբ
 եւ մեքենայի մը միջոցով պատկեր կը հանէ, կը կոչուի... :

բը : 3. Աբրահամ առաւ Իսահակն եւ ողջակէզին համար
փայտ : Լեռնէն վեր կ'ելլեն (խօսակցուցեք զիրենց) : 4. Փայ-
տակոյտ : Հրեշտակին ձայնը : Մացառէն կախուած խոյը :

27. Շփացած տղան

1. Խոսքով հրաման կը խնդրէ մօրմէն՝ երթալ Աւա-
ղենց տունը Գրիգորին հետ խաղալու (խօսակցութիւն) :
Մայրը չի հաւանիր, վասն զի Գրիգոր չփացած տղայ մ'է :
Խոսքով չգիտեր թէ ինչ ըսել է : Չփացած, սակայն կը հը-
նազանդի : 2. Երեկոյին, պարտէզը, Խոսքով կը տեսնէ խա-
ղաղի երկու ողկոյզ որոնց մին սկսած էր փսխիլ (նկարագրե-
ցեք) : 3. Խոսքով մօրը կ'առաջարկէ փրցնել փսխող ողկոյ-
զը : Պատճառը կ'ըսէ : 4. Մայրը, առիթէն օգտուելով կը
բացատրէ թէ ինչ է չփացած տղան : Բաղդատուութիւն տը-
ղոց եւ ողկոյզներու :

28. Կաղանդի առքիւ որդի մը կը գրէ իր ծնողիին

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Կը փափաքէի ձեզ
մօտ ըլլալ այնպիսի օր մը . . . (ինչո՞ւ, ի՞նչ խոսուամեն-
պիսի ընեիք . . .) : 3. Ինչ որ անձամբ չեմ կրնար, կը փու-
թամ գրով . . . : 4. Շնորհաւորութիւն եւ բարեմաղթու-
թիւն : 5. Վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն : 6. Հասցէ :

29. Կարգապահութիւն

1. Սօֆի որ կարգապահ աղջիկ մ'է, առանց դժուա-
րութեան կրնայ գտնել իր պիտոյքները դպրոց երթալու
միջոցին . . . իր սենեկին մէջ կարգ կանոն կը տիրէ . . . : 2.
Արմենակ որ կարգապահ չէ, զիրքերն ու զլիսարկը փնտռելով
(նկարագրեցեք) ժամանակ կը կորսնցնէ, ու չկը մնայ դըպ-
րոցէն : 3. Եզրակացութիւն :

30. Յափրացած տղան

1. Սեղանի վրայ են. Աւետիս կերակուրներն իր ճաշակին յարմար չի գտներ (նկարագրեցիք) : 2. Հօրեղբայրը՝ Գասպար՝ անոր այս թերութիւնն ուղղելու համար ութօրի չափ գիւղ կը տանի զայն : 3. Աւետիս չուզեր ուտել ո՛չ մսեղէն կերակուրները եւ ո՛չ բանջարեղէնները. հօրեղբայրը անոր կամքին կը թողու . . . (խօսակցութիւն) : 4. Աւետիս անուշեղէն կ'ուզէ, հօրեղբայրը կը մերժէ եւ միայն պատառ մը հաց կուտայ : 5. Յաջորդ օրն Աւետիս ամէն բանի հաւնիլ կը սկսի :

31. Խաւած ձուկերը

1. Զարեհ կարմիր ձուկեր ունի զորոնք կը խնամէ : 2. Զմեռ առաւօտ մը, որպէս զի ձուկերը չմսին, բզուկին մէջ տաք ջուր կը լեցնէ : 3, Զուկերը կը մեռնին (նկարագրեցիք) : 4. Յակոր միտքը կը դնէ ուրիշ անգամ խորհուրդ հարցնել իր մեծերուն :

32. Նամակ առ ընկերուհին

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Նուարդ գիրք մը կը խնդրէ Արաքսիէն՝ կարդալու համար : 3. Կը խոստանայ մաքուր պահել եւ շուտ ետ դարձնել : 4. Մտերմական խօսքեր վերջաւորութեան եւ ստորագրութիւն : 5. Հասցէ :

33. Եսաւ եւ Յակոր

1. Իսահակին երկու որդիները : Ինչպէ՞ս էին բնութեամբ եւ մարմնով : 2. Եսաւ որսէ կը դառնայ, անօթի է : 3. Ոսանաթանը՝ անդրանկութեան փոխարէն : 4. Ի՞նչ էր անդրանկութիւնը հին դարերու մէջ :

ՅՅ. Կէտեռուն տեղ երկրորդականներ դիր : 1. Կաւ ճանչցիր այն մարդը որուն . . . : 2. Կարեկից եղիբ այն մարդուն որուն . . . : 3. Երջանիկ է այն մարդն որ . . . : 4. Այնպիսի ունակութիւններ ունիս որոնցմէ . . . : Այնպիսի ունակութիւններ ունիս զորս . . . : 6. Այնպիսի բարեմասնութիւններ ունիս որք . . . : 7. Օգտակար չէ այն գործն որով . . . : 8. Ուսումը որուն . . . , պիտի հարթէ քու առջեւ կենաց ճամբան :

34. Ի՞նչ կը սորվեցնէ ժամացոյցին փոքրիկ սլաֆը

1. Պաղտիկ՝ մօրը ժամացոյցը դիտելով կը զարմանայ որ փոքրիկ սլաքին առաջ երթալը չի տեսներ (խօսակցութիւն) : 3. Մայրը կ'ըսէ թէ փոքրիկ սլաքն յարատեւութեան դաս մը կուտայ . . . : 3. Անոր դանդաղընթացքը կը բաղդատէ դպրոցին մէջ Պաղտիկին քիչ քիչ յառաջադիմելուն : 4. Այս բաղդատութեան վրայ օրինակներ կուտայ. բոստոնցիներէն վայրկեաններ եւ ժամեր առաջ կուգան. փոքրիկ դրամներով . . . (Ի՞նչ առաջ կուգայ) : Զուրի կաթիլներով . . . :

35. Վարդուհիին աղօթքը

1. Վարդուհի չորս տարեկան է. մայրը կը պատուիրէ անոր աղօթել եւ մեծ մայրիկին երկար կեանք մաղթել : Վարդուհի կ'ուզէ մաղթել որ մեծ մայրը նորէն մատղաշանայ : Մայրը կը պատասխանէ թէ այդ խնդրուածքը չի կրնար կատարուիլ (խօսակցութիւն) : 2. Վարդուհի կը հարցնէ թէ ի՞նչ է մեռնիկ : Մայրը կը բացատրէ եւ կը հետեւցնէ թէ սէտք է թողնիկներն իրենց մեծ մայրն օր ըստ օրէ աւելի սիրեն :

36. Աւակիտրս մը դասասուին (նամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Զեզի դէմ անվայել վարմունք ունեցայ երէկ (ըսեմ ի՞նչ պարագաներու մեջ) : 3. Ամօթահար եմ . . . (ցաւ եւ զղջում) . 4. Ներողութիւն կը հայցեմ եւ կը խոստանամ . . . : 5. Վերջաւորութիւն . 6. Հասցէ .

ՁԱ Յուսած սանմաններուն համապատասխանող բառը գտէ՛ք
1. Մարդ մը որ պարզ և բիշ կերակուրներով կը բաւականանայ : 2. Կլիմայ մը որ ոչ շատ տաք է ոչ ալ շատ ցուրտ : 3. Բան մը որ չի շարժիր : 4. Պաշտօնեայ մը որ ժողովրդեան համարումը կը վայելէ : 5. Մարդ մը որ ստակը շատ կը սիրէ : 6. Քաղաք մը որուն վաճառականութիւնը շահաւէտ է : 7. Քաղաք մը որ ծովուն եզերքը կառուցուած է : 8. Բերդ մը որ չի կրնար առնուիլ : 9. Տեղ մը ուր գծուար է երևել : 10. Իրաւունք մը զոր կապակ կարելի չէ :

37. «Փունջը երկու դահեկան է»

1. Եկեղեցիին դուռը կին մը մանիշակ կը ծախէ . Փոքրիկ աղջիկ մը փունջերէն հատ մը կ'առնէ եւ մէկ դահեկան կուտայ . 2. Մանիշակավաճառը կոշտ կերպով կ'ըսէ թէ «Հատը երկու դահեկան է . 3. Աղջիկը միտքը կը փոխէ եւ քառասուն փարան աղքատի մը կուտայ .

38. Բաւեսիրս բժիշկը

1. Գործաւորի մը կինը բժշկին խորհուրդ հարցնել կուգայ . Ճարտար եւ անուանի բժիշկներուն վարձքը սուղ է Կինն ականածանօք սեղանին վրայ մէճիտիյէ մը կը դնէ իբր վարձք խորհրդակցութեան . 2. Բժիշկը կը կանչէ զնա . կնոջ կասկածը (իւնչո՞ւ) . 3. Մէճիտիյէն ետ տալու պատրուակով բժիշկն անոր չորս ոսկի կուտայ (կիկը կը յուզուի) ,

39. Իսահակին օրհնութիւնը

1.. Իսահակ ծերացած . Օրհնութիւն տալ կ'ուզէ Եսաւին . 2. Իերեկայի հնարքը . Յակոբ կ'առնէ օրհնութիւնը . 2. Բարկութիւն Եսաւի եւ վրէժխնդրութեան որոշում . Յակոբ Միջադեպը կը փախչի որպէս զի . . . :

40. Կնեանայր մը իր սանին (նամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Կ'ըսէ թէ սանն այցելութեան եկած է իր տօնին օրը եւ փունջ մը բերած է . Կը ցաւի որ ինք բացակայ գտնուած է եւ չէ կրցած տալ ընծաներն զորս պատրաստած էր իր սանին համար (ի՞նչ ընծաներ) . 3. Կը հրաւիրէ այս ինչ օրը նորէն երթալ հանդերձ ընտանեօք եւ հաճոյալի օր մը անցունել (ի՞նչ գրասանֆներ որոշուած են) , 4. Բարեւներ ամբողջ ընտանիքին , Համակրալից վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն : 5. Հասցէ :

25. Հեռուեալ մասնիկներով ինկզական բառ գտէ .
 1. իկ , 2. ակ , 3. ուկ , 4. ցի , եջի կամ այի . 5. ցու , 6. երէն :

41. Ազգուան ու կուժը

1. Ազգաւ մը շատ ծարաւի էր : Կուժ մը կը տեսնէ որուն երեք չորրորդ մասը ջրով լի էր : Կտուցը մէջը կը մխէ, բայց չի հասնիր . 3. Կտուցով կուժը կոտրել կը փորձէ, բայց չի յաջողիր . 3. Կը ջանայ կուժը տապալել—ի զո՛ւր . . . , 4. Վերջապէս խիճ կը լեցնէ կուժին մէջ . ջուրը կը բարձրանայ, այն ատեն կրնայ խմել . 5. Բարոյական :

42. Որկրամօլին պատիժը

1. Տրդատ որկրամօլ մ'է . Օր մը տունը մինակ կը մնայ եւ մառանը կը մտնէ խնձոր ուտելու համար : 2. Դուռը կը փակուի հովէն . 3. Տրդատ կ'ազաղակէ . քանի մը ժամ ետք, մայրը կուգայ եւ կ'ազատէ : 4. Ի՞նչ կ'ըսէ տղուն :

43. Վաղը

1. Նշան, դպրոցէն արձակուելէ ետք, կը սկսի խաղալ, փոխանակ իր դասերուն աշխատելու : Մօրը կ'ըսէ թէ ընթերիքէն վերջը պիտի պատրաստէ դասերը (խօսեցուցե՛ք) : 2. Ընթերիքէն վերջ մօրեղբայրը՝ Թովմաս էֆէնտի եւ որդին՝ Նիկողոս այցի կուգան : Նշան եւ Նիկողոս միասին կը խաղան : 3. Միւս առաւօտ Նշան ուչ կ'արթննայ : 4. Դասերը պատրաստ չեն . Նշան կը պատժուի եւ կը ստիպուի կիրակի օրը տունը մնալ եւ մնացած դասերը ամբողջացընելու համար : 5. Բարոյական :

26. Դոյականները զտէ՛ք . 1. Թագաւորը տարուէ տարի դու մար մը կ'առնէ իր հպատակներէն . այդ դու մտքը կը կոչուի . . . կամ . . . : 2. Զինուորները կը ստանան . . . : 3. Թե՛սի մը եպիսկոպոսները կը հաւաքեն . . . : 4. Պաշտենայ մը աշխատու թե՛ան փոխարէն կը ստա՛յ . . . : 5. Ուրիշի մը տունը բնակելու համար կը վճարենք . . . : 6. Բանուորները կ'առնեն . . . : 7. Անոնք որ ամառկանով կը գործեն, կը ստանան . . . : 8. Իսկ անոնք որ տարեկանով վճարուած են, կը ստանան . . . :

44. Նամակ առ բժիշկն

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: 2. Հայր մը կը խնդրէ բժիշկէն՝ գալ տեսնել իր հիւանդ աղջիկն (ըստ բէթի՛ն հիւանդութենէ բռնուած է): 3. Բժիշկը կարելի եղածին շարժուա գալու է: 4. Բարեւներ եւ ստորագրութիւն: 5. Հասցէ:

45. Թագաւորն ու պանդոկապետը

1. Թագաւոր մը կառքով կը ճամբորդէ. պանդոկ մը կ'իջեւանի ձիերը փոխել տալու համար: Երկու հաւկիթ բերել կու տայ եւ կ'ուտէ: 2. Մեկնելու պահուն մանկլաւիկ մը կուգայ գանգատիլ թէ պանդոկապետը քսան ոսկի կ'ուզէ երկու հաւկիթին համար: 3. Թագաւորը կանչել կուտայ պանդոկապետն եւ բացատրութիւն կ'ուզէ (խօսեցուցիկ): Պանդոկապետը կ'ըսէ թէ սիրաւ որ հաւկիթը հազուագիւտ բան մը չէ, բայց թագաւորները հազուագիւտ են: 4. Թագաւորը կը վճարէ քսան ոսկին:

46. Յովսէփի գեղեցիկ

1. Յակոբ Նահապետ աասներկու որդի ունէր. Յովսէփի ամենէն աւելի կը սիրուէր: Ծաղկէ պատմուճան: Նախանձ եղբայրներուն, մանաւանդ Յովսէփի երկու երազներուն համար: 2. Եղբայրները խաշնարածութեան գացած են, Յովսէփ կը զրկուի լուր բերելու: 3. Հոն Իսմայէլացի վաճառականներու կը ծախուի: 4. Ծաղկէ պատմուճանն՝ արիւնաթաթախ: Սաստիկ վիշտ եւ ողբ Յակոբի:

27. Յարմար բարը գտէ՛ք. 1. . . . կը կոչուի այն մարդը որ կերպով մը սուրիշին ունեցածը կ'ի բաշնէ: 2. . . . կը կոչուի այն որ քաղաքներէ հեռու գողութիւն կ'ընէ: 3. . . . կը կոչուի այն որ ծովուն վրայ գողութիւն կ'ընէ: 4. . . . կը կոչուի այն՝ որ յարձակմամբ եւ սպան մա մը կը կոտորուի: 5. . . . կը կոչուի այն՝ որ արգիլուած բան մը մարտն կը փոփոցնէ: 6. . . . կը կոչուի այն՝ որ կեղծ գրամներ կը շինէ: 7. . . . կամ . . . այն՝ որ խօսքերով խարդախելով գողութիւն կ'ընէ: 8. . . . կը կոչուի այն՝ որ փոշոցին սէջ սուրիշէն լան մը կը շորթէ:

47. « Ի՛մս է. » — « Մե՛րն է »

1. Աննիկ եւ Մաննիկ, երկու փոքրիկ բարեկամուհի, խամճիկի մը հետ խաղալ կ'ուզէն. մէկ խամճիկ միայն կայ որուն համար վէճի կը բռնուին: 2. Խամճիկն երկու կտոր կ'ըլլայ: 3. Երկու աղջիկները կը զոջան իրենց ըրածին վրայ:

48. Վնարման պայմանաժամն յետանգելու համար

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: 2. Ազարակապան մը կը խնդրէ ազարակատիրոջմէն՝ ներողամիտ ըլլալ անոր համար որ դեռ չէ կրցած վճարել անցեալ տարույ վարձքէն մնացած երկու հազար դահեկանը: 3. Այս յապաղման պատճառներն յառաջ կը բերէ (գտե՛ք պատճառները): 4. Կը խնդրէ ազարակատիրոջմէն՝ սպասել մինչեւ որ վաճառուի ընթացիկ տարույ հունձքը (ընդլայնեցե՛ք): 5. Կանխաւ չընորհակալութիւն կը յայտնէ. յարգանաց ձեւ: 6. Վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն: 8. Հասցէ:

49. ԷՖէնտիին կօշիկները

1. Էֆէնտին իր կօշիկները կ'ուզէ սպասաւորէն: Կօշիկները կը բերուին, բայց ցեխոտ են: Էֆէնտին դիտողութիւն կ'ընէ, իսկ սպասաւորը կը պատասխանէ թէ կէս ժամ վերջը նորէն պիտի ազտտին (խօսեցորցե՛ք): Էֆէնտին կօշիկները կը հագնի եւ կը պատրաստուի դուրս ելլելու: 2. Սպասաւորը ճաշարանին բանալին կ'ուզէ կերակուր ուտելու համար: Էֆէնտին չի տար, սպասաւորին յառաջ բերած պատճառը կրկնելով . . . : 3. Սպասաւորը այս դէպքէն խրատուելով . . . :

28. Այլեւայլ խումբեր նշանակող բառերը գտե՛ք. 4. Աստուծոնքու, 5. եղբու, 6. խոզերու, 7. սոսիներու, 8. զոյգներու եւ շուններու, 9. ձուկերու, 10. թռչուններու, 11. ագաւաններու, 12. կառնկներու 10. աստղերու, 11. ծաղիկներու, 12. խոտի, 13. յարցի, 14. հողի. 15. ջուրի, 16. վայրի կենդանիներու, 17. զօրքերու, 18. ազգ, 19. գիտուններու, 20. սխալներու. 21. մարդերու, 22. գոհհիկ, սինչսք մարդերու, 23. գողերու խոժ գումներու, 24. երեսփոխաններու, պատուիրակներու կամ ուսուցիչներու:

30. ձեւաւրսապէս քանկագին քարերը

1. Ստեփան (12 տարեկան) որ ջաղացականի մը տղայ է, գիւղէն քաղաք եկած միջոցին կը հանդիպի դեռատի եւ հարուստ տիկնոջ մը, որ ամուսնոյն հետ կը պատէր: Ստեփան տիկնոջ արդուզարդը տեսնելով կը զմայլի, մանաւանդ թանկագին օղբուն համար: 2. Տիկինը կ'ըսէ թէ այն քարերը շատ սուղ են: Ստեփան կ'ըսէ թէ իր հօր ջաղացքին քարերը աւելի լաւ են (ընդհանրեցէք): 3. Տիկինը դժգոհ է, բայց ամուսինն համակարծիք է Ստեփանին:

31. Զիւրկերը

1. Զի մը արտին մէջ արօր կը քաշէ եւ ակօսներ կը բանայ (նկարագրեցէք): 2. Ուրիշ երկու ձիեր, չքեղազարդ ու սիրուն (նկարագրեցէք), որք մերձակայ մարդագետներն մէջ կ'արածուին, զայն կը ծաղրեն իր ստորին աշխատութեանց համար (խօսեցուցէք): 3. Աշխատասէր ձին կը պատասխանէ թէ ինքն է որ վարսակ ու յարդ կը բուսցնէ անոնց համար (խօսեցուցէք):

32. Պարսաւտէրէն առ պարսապանն (նամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: 2. Կը յիշեցնէք թէ քանիցս խոստացած է վճարել պարտքը, սակայն չէ կատարած իր խոստումը: 3. Բարեկամութեան սիրոյն համար համբերեցիք ցարդ . . . սակայն դուք ինքնին դրամական նեղութեան մէջ էք . . . Ուստի շնորհակալ պիտի ըլլաք

29. Խօսքն ազգու ընծայոյ բառեր դրէք կէտերուն ակ. ԿՈՅՐԻՆ ՕՐՀՆՆԵՐԸ— . . . ճամբու մը վրայ . . . ծերունի մը . . . կը քաշէր, իր . . . գաւազանին կըթնած: . . . կը բարձրացնէր իր . . . ճակատը տեսնելու համար արեւին . . . ճառագայթները սրնոցով . . . գուրկէին իր աչերը: . . . քայլերը շէն կարող յառաջանալու անց գաւազանին օգնութեան իր . . . ձեռքերէն որք . . . կրնային վերցնել այդ . . . նեցուկը . . . գլուխեցաւ ցուպը փոսի մը մէջ, և մեր ծերուկը . . . եւ . . . մնաց: . . . տղայ մը որ անկէ կ'անցնէր . . . ցատքեց փոսին մէջ և գաւազանն առաւ . . . կոյրին բերաւ որ զինքն օրհնեց ըսելով . . . ազայ, վարձքդ կատար, Աստուած հետդ ըլլայ . . .

եթէ անյապաղ վճարէ. 4. Ուրիշ անգամ ալ այսպիսի ծառայութիւններ ընել կը խոստանաք. 5. Վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն. 6. Հասցէ .

33. Յովսէփ՝ բանցից մէջ

1. Յովսէփ Պետտարէսի հրամանով բանտ կը դրուի . 2. Բանտակից մատուակն ու մատակարարը . Ասոնց երազները . 3. Յովսէփ Աստուծոյ շնորհիւ կը մեկնէ երազները եւ կը խնդրէ մատուակէն 4. Յովսէփի մեկնութեան համեմատ կը կատարուի , բայց մատուակը կը մոռնայ Յովսէփը .

34. ԱճճԻՆՈՒ ՈՒ ՂԵՂԵՑԻԿ ՕՂՐ

1. Կիրակի է եւ օղը բաց . Տիրուհի եւ Նարդոս պըտոյտի ելլելու վրայ են (նկարագրեցիք) . Օղին յանկարծական փոփոխութիւնը եւ Նարդոսի դժգոհութիւնը 2. Տիրուհի , ընդհակառակն , կ'ուրախանայ վասն զի իր հայրը , որ պարտիզական է , ծաղիկները ցնցուղով ոռոգելու չպիտի ստիպուի . 3. Բարոյական .

35. ԻՆՆՈՒ կը սիրեմ գիւղս

1. Մեր գիւղը գեղեցիկ չէ (նկարագրեցիք) . 2. Մական կը սիրեմ զայն (իննչո՞ւ) . 3. Գուցէ ստիպուիմ անկէ հեռանալ եւ ուրիշ երկիր մը երթալ իմ ապրուստս ճարելու համար (իննչո՞ւ) . 4. Կը փափաքիմ նորէն գիւղս դառնալ .

30. Պատեան յարաբերականներ դի՛ր եւ որո՞՞՛ւ՛ ամենց հոլովը . 1. Այս է այն մեծ մարդն—այնքան առաքինութիւններ գործեց . 2. Այս է այն մեծ մարդն—արձան մը կանգնեցին : 3. Այս է այն մեծ մարդն—կը սարսափին թշնամիները : 4. Այս է այն մեծ մարդն—գեմ ապերախտ գանուեցանք : 5. Այս է այն մեծ մարդն—կը պարծի իր ազգն 6. Այս է այն մեծ մարդն—բարեխնները վայելեցինք : 7. Այս է այն մեծ մարդն—ամենքն ալ կը յարգեն : 8. Պիտի օգտուի՞ս այն գործէն — կը զբաղիս : 9. Շահ մի՛ սպասեր այդ անպատիւ արհեստէն— կը պարտադիս :

36. Մէկուն հօրը մահուան համար ցաւակցութեան նամակ

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր. 2. Ձեր հօր մահը ինձ ալ խորին վիշտ պատճառեց 3. Կ'արժէ որ լանք ու կոծենք վասն զի. . . (նկարագրեցե՛ք հաճողոցեալին ձիր-
ֆերը), սակայն որչափ ալ լանք 4. Հարկ է որ մեղ-
մէք ձեր վիշտը, քանի որ ընտանեաց անդրանիկ զաւակն
ըլլալով Ջանացէք ուրեմն երկնային մխիթարութեան
ապաւինիլ եւ հանգուցեալին արժանի յաջորդ . . . , ընտան-
եաց հոգատարութիւնը . . . եւլն. 5. Վստահ եղէք բարե-
կամութեանս վրայ եւ ի պահանջել հարկին 6. Վըշ-
տակցական վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն. 7. Հասցէ:

37. Մուրացկանը

1. Նկարագրեցէ՛ք ալեւոր եւ կոյր մուրացիկ մը որ իր
շան վիզը կապ մը կապած՝ կը շրջի: Մարկոս հաճոյք կը
զգայ կապը կտրելու. կոյրը կը շուարի, կը մնայ: 2. Մար-
կոսին հայրը որ այս ամէնը տեսեր էր պատուհանէն, կը
ստիպէ զօրդին նօրէն կապը կապել, եւ մուրացիկէն նե-
րում կը խնդրէ անոր ամբողջ մը դնելով (խոսութեամբ
խօսեցուցե՛ք որդւոյն հետ եւ յարգանքով ծերունւոյն հետ):
3. Կոյրը կը ներէ Մարկոսին, իսկ հայրը կը յանդիմանէ
(խօսեցուցե՛ք): 4. Այն օրէն սկսեալ ի՞նչ կ'ընէ Մարկոս,
երբ ծերունւոյն հանդիպի,

31. Յարմար բառք գտե՛ք. 1. Ի՞նչ կը կոչուի այն՝ որ հիւանդու-
թենէ նոր ելած է: 2. Այն՝ որ չէ ամուսնացած: 3. Այն կինը որ ամուս-
նացած է: 4. Այն այրը որ ամուսնացած է: 5. Այն՝ որ բան մը չզգար
6. Այն՝ որ բանի մը չի հաւատար: 7. Այն՝ որ շախմատը կը սիրէ իր
կրօնքը: 8. Այն՝ որ մարդ կը դիտատէ: 9. Այն տեղ ուր մարդ կը գլխա-
տեն: 10. Այն տեղ ուր թատր կամ տեսարան կը ձեւացնեն: 11. Այն
որ չի կշտանար:

58. ՄԵՐ ջՈՒՐԸ արեւէն կու գայ

1. Բակին մէջ հոր կը փորեն. Առաքել կը մօտենայ գործաւորաց պետին եւ կը հարցնէ թէ հորին մէջի ջուրը ուսկի՞ց պիտի գայ: Գործաւորաց պետը կը բացատրէ թէ ջուրը ծովէն կուգայ ամպերուն միջոցաւ: 2. Առաքել այս բանին վրայ տեղեկութիւն կ'ուզէ հօրմէն: Հայրը կը հաստատէ գործաւորապետին ըսածը: 3. Առաքել կ'առարկէ թէ ջուրը աղի պէտք է ըլլար: Հայրը կը բացատրէ թէ ջուրը ի՞նչպէս կ'անուշնայ:

59. Փարաւոնի երազը

1. Փարաւոնի երազները: Յովսէփ անոր առջեւ կը մեկնէ երազները —. Եօթը երինջներն ու եօթը հասկերը: 2. Յովսէփ խորհուրդ կուտայ . . . (Ի՞նչ ընկրու): 3. Փարաւոն անոր իմաստութեան եւ հեռատեսութեան վրայ զարմանալով՝ փոխարքայ կը կարգէ: Ոսկեհուռ հանդերձներն ու արքունի մատանին:

60. Դեղագործի մը հաւուոյն մէջ եղած սխալն ուղղելու համար (նամակ)

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: Գարեգին էֆէնտի կը գրէ առ դեղագործն թէ քսան դահեկանի սխալ մը նշմարած է անոր զրկած հաշուեցոյցին մէջ: 3. Գարեգին էֆ. վստահ է իր ըսածին ստուգութեան վրայ. բոլոր դեղագիրներուն պատճէնը պահած է: Սխալը դեղարանին մէջ պատահած ըլլալու է: 4. Կը խնդրէ որ գրաբերին հետ զրկէ քսան դահեկանը կամ իր հաշուոյն գրէ: 5. Վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն: 6. Հասցէ:

32. Սա արմատներէն ծագող բոլոր բառերը գտէ.
Հող, մշակ, սէր, խոտով, վարժ, փոփոխ, աջ, գող, դաւ:

61. « Եկո՛ւր » եւ « Գնա՛ »

1. Արամ հանգուցեալ հօրմէն ժառանգած է բարեբեր կալուած մը: Հայկ ալ արտ մը ունի, բայց ամուլ արտ մ'է . . . : Արամ կը ստիպուի իր կալուածին կէսը վաճառելու: Հայկ զայն գնել կ'ուզէ (խօսակցութիւն): 2. Արամ սովորութիւն ունէր ուրիշներուն կատարել տալ իր գործերը. միշտ «գնա՛» կ'ըսէր. Հայկ անձամբ կը կատարէր. «Եկո՛ւր» կ'ըսէր: 3. Եզրակացութիւն:

62. Պարկեցսութիւն վարձատրեալ

1. Կալուածատէր մը որսի ատեն իր ագարակապաններէ միոյն արտին ֆլասս պատճառած էր: Ագարակապանը տասն ոսկի կ'ուզէ իբր ֆլասսի հատուցում. կալուածատէրն, որ արդարասէր մարդ մ'է, նոյն գումարը կը վճարէ: 2. Կոխտտուած ցորենը կը բուսնի, հունձքերը յաջող են: Պարկեշտ ագարակապանը կ'ուզէ հատուցանել տասն ոսկին: 3. Կալուածատէրը զգածուելով՝ գումարը կը կրկնապատկէ, խնդրելով որ ընդունի իբր նուէր հարսանեաց ագարակապանին որդւոյն:

63. Առաջին մրցանակս

1. Ըսէք թէ ինչո՞ւ երջանիկ էք մրցանակ առնելնուդ համար: Ի՞նչ պիտի ընէք զայն . . . 2. Նկարագրեցէք զիրքը — կողք, դիրք, գոյն, եւլն. եւլն: 3. Ի՞նչ հաճոյք պիտի զգաք անոր պարունակած պատմութիւնները կարդալով — իսկ պատկերները . . . : 4. Երեկոյին, ձեր ընտանեաց պիտի կարդաք զայն: 6. Առաջիկայ տարւոյն համար կ'առնաջադրէք . . . :

33. Իոյականները գտէ՛ք. 1. Գիրք մը շինողն է—կամ—: 2. Գրուած մը մէկ լեզուէ ուրիշ լեզուի վերածողն է—: 3. Իսկ այն որ մէկու մը խօսքը ասորեւր լեզուով կը բացատրէ ուրիշ տնձի մը, կը կոչուի—: 4. Պատմութիւն, աշխարհագրութիւն, գեղեցիկ գիր գրողն է —, — և : 5. Այն մարդը որ աղայ կը կրթէ, կ'ըսուի—կամ—: 6 Ամէն օր տպուող թերթ մը որ լուրեր կը պարունակէ,—կը կոչուի: 7. Թերթ մը որ պարբերաբար (շաբաթական կամ ամսական) կը հրատարակուի,—մ'է: 8.—ը լրագրի մը պարունակած գրութիւնները կը շարագրէ: 9.— կը կոչուի գրութիւնն որ կը հրատարակուի լրագրին մէջ, 10. Այն՝ որ յօդուած կը գրէ, կը կոչուի —:

64. Նամակ առ ընկերն որ հարսանիթէ բռնուած է

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր : 2. Նամակագիրը Ռուբէն՝ կը ցաւի լսելով որ ընկերը հիւանդացեր է. — չի կրնար տեսութեան երթալ : 3. Տեղեկութիւն առած է որ հիւանդութիւնը ծանր չէ : 4. Ռուբէն կը փափաքի զուարճացնել իր ընկերը՝ նկարագրելով ինչ որ կը պատահի զըզրոցին մէջ (ըսեմ պատահածները) : 5. Պատրաստ էք իրեն գիրքեր փոխ տալու : 6. Հոգ տարէք ձեր անձին, որպէս զի . . . :

65. Անհնազանդութիւն

1. Արշակին հայրը որ անտառապահ է, հազար անգամ սրատուիրած է անոր՝ չդպչիլ իր հրացաններուն : 2. Արշակ այս հրամանին կարեւորութիւն չտալով, օր մը, հրացաններէ մին ձեռք կ'առնէ եւ կ'ուզէ անով խաղալ : 3. Հրացանը որ լեցուն էր, ձեռքէն կ'իյնայ : Գնտակը կ'արձակուի եւ աղուն ոտքը կը վիրաւորէ : 4. Յուսահատութիւն եւ վիշտ անտառապահին : 5. Յաւ եւ զղջում Արշակին որ, երբ աղէկնայ, մէկ մ'ալ անհնազանդ չպիտի գտնուի :

66. Յովսէփ իր եղբայրներուն կը յայտնուի

1. Սովը կը տարածուի մինչեւ Քանան : Յակոբ իր որդիքը Եգիպտոս կը զրկէ ցորեն բերելու : 2. Յովսէփ կը ճանչնայ իր եղբայրները (յօսեցուցեմ) : 3. Երկրորդ անգամ կուզան Բենիամինի հետ : 4. Յովսէփի յուզմունքը՝ հօրը վրայ լուրեր առնելով : 5. Յորենի պարկերը, ոսկի բաժակը : «Գոզը իմ գերիս պիտի ըլլայ :» 6. Այլայլութիւն եւ յայտնութիւն Յովսէփի : 7. Յակոբ Եգիպտոս կուզայ :

67. Այծին դասասանը

1. Արարացի մը քսակ մը ոսկի կը կորսնցնէ. — կասկած տնեցիներուն վրայ : 2. Այծին դատաստանը, ծառաներն

24. Գտէմ երեզական բառ՝ սա մասնիկներով.

1. գտի, 2. գին, 3. երի, 4. ալի, 5. աւետ :

ամէնն ալ կարգով կուգան փորձին ենթարկուիլ, մինչ Արարացին վրանին առջեւ կեցած է: 4. Անմեղները սեւցած ձեռքով կ'երեւան, իսկ գողն որ զգուշացած էր այժին կռնակը շօշափելու, դուրս կ'ելլէ . . . (Ի՞նչպէս ե՞ս ձեռքը): Գող՝ սիրտը դող:

68. Հարսանիքէ բռնուած տղան պատասխան

1. Տեղ, թուական եւ վերնագիր: 2. Շնորհակալութիւն. նամակը շատ հաճելի թուած է: Հիւանդութիւնը կը նկարագրէ, տենդ, տաքութիւն, ամոքիչ ըմպելիքներ: 4. Կրնայ պատիլ բայց դուրս չելլեր: 5. Ռուբէնի պատմածներուն պատասխան: 6. Գիրք մը կ'ուզէ (դրեք գրքիս անունը): 7. Ռուբէնէն կը խնդրէ որ այս ինչ ժամուն իրենց դռնէն անցնի: 2իրար պիտի բարեւեն: 8. Շատ համակիր վերջաւորութիւն եւ ստորագրութիւն: 9. Հասցէ:

69. Գնեսսետը

1. Աղքատիկ տղայ մը վաճառականի մը կը ներկայանայ պաշտօն խնդրելու (նկարագրեցեք իր կերպարանքը): 2. Գործ չկայ: 3. Մերժուած տղան տրտում կը դառնայ, բակին մէջ գնտասեղ մը կը տեսնէ եւ վեր կ'առնէ: 4. Վաճառականը որ պատուհանէն կը նայէր . . . հոգածու տղան կը կանչէ նորէն: 5. Գնտասեղը խեղճ տղուն ապագան կը շինէ:

70. Ապրելու համար հա՛ց պէ՛տ է

1. Թագաւոր մը իմացաւ որ իր նախարարներէն մին կրկրագործ մը ծեծեր է: 2. Պալատ կը կանչէ զայն եւ ճաշի

35. Գո՛ւէ՛ք բայերը. 1. Մէկու մը բան մը տալ եւ փոխարէն ստակ առնելն է—: 2. Իսկ բան մը տալ առանց փոխարէն բան մը առնելու— կամ— է: 3. Բանի մը ծանրութիւնն հասկնալու համար կշիռի մէջ դրնել եւ տրամեքու հետ բաղդատելն է—: 4. Մեռելը հողին մէջ դնելն է— 5. Անցեալ գէպք մը կամ անձ մը միտքը բերել՝ կը կոչուի—: 6. Խօսք մը կամ գէպք մը միտք չբերելն է—: 7. Հեռաւոր անձի մը հետ գրուոր յարաբերութիւն ընելն է—: 8. Զիւն ստքը պայտ գամելն է—:

վար կը դնէ: Ճոխ սեղան, բայց բնա՛ւ հաց: 4. Նախարարն ասլութեան մէջ է, թագաւորը ներս կը մտնէ (խօսեցոցեք զիրենց): Եփանի որ ասլուրու համար հաց պէտք է . . . :

71. Մարմնոյ անդամներուն վէճը

1. Անդամները ձանձրացած՝ իրենց պաշտօնը կատարելէ կը հրաժարին: 2. Ոտք, ձեռք, բերան, աչք, եւայլն. ամէնքն ալ կը դանդաւտին, կը տրտնջան (ի՛նչ ըսեցո՞ւք): 3. Հետեւանք: 4. Բարոյական:

72. Նամակ առ հօրեղբայրն

Տղայ մը որ իր հօրեղբոր կողմէ որդեգրուած եւ գիշերօթիկ դպրոց մը դրուած է, տեղեկութիւն կուտայ անոր՝ իր վարմանց եւ աշխատութեան մասին:

73. Մովսէսի ազատումը

1. Ամենովիսի հրամանը—կոտորած նորածին Իսրայէլացիներու: 2. Ղեւիի ցեղէն կին մը իր որդին նեղոս գետը կը ձգէ սրտուէ կողովի մը մէջ դրած: 3. Փարաւոնի դուստրը կ'ազատէ զայն եւ կը յանձնէ ստնտուի մը . . . (n^o վեր այդ ստնտուն): 4. Մովսէս կը կրթուի արքունիքին մէջ: Երբ մեծնալով կ'իմանայ իր ծագումը . . . : 5. Ոճիր եւ փախուստ Մովսէսի:

74. Դասխարակութիւն

1. Լիզուրկոս օրէնսդիրը: 2. Երկու շուներ կը խնամէ տարբեր եղանակներով. մին փափուկ եւ միւսը խիստ: 3. Հրապարակի մէջ փորձի կը հանէ զանոնք. — փափկահամ ուտեստ եւ նապաստակ: 4. Շուներն իրենց առած վարժութեան համեմատ կը գործեն: 5. Մափեր: 6. Լիզուրկոս ժողովուրդին դառնալով կ'ըսէ . . . :

36. Ե՛նչ կը կոչուին հեռեւեալ կենդանիներուն փոքերը. Այծին, արջին, առիւծին, բաղէին, հաւին, ձիուն, իշուն, շան, ոչխարին, խոզին, թռչունին, մարդուն, ուղտին, եղնիկին, աքաղաղին, կովին:

75. Այփկապուկով հասուցում

1. Չորս հոգի ճաշարանի մը մէջ: 2. Կերուխումէն ետք ծախքին ցուցակը կը ներկայացուի: 4. Ե՛ս պիտի վճարեմս կ'ըսէ իւրաքանչիւրը: 4. Կ'որոշուի սպասաւորին աչքը կապել եւ չորսէն որը որ բռնէ...: Չորսն ալ մէկիկ մէկիկ խոյս կուտան: 5. Ճաշարանապետը ներս կը մտնէ եւ ըս- սպասաւորը զա՛յն բռնելով՝ տ'ուք պիտի վճարէք: կ'ըսէ:

76. Նամակ առ ուսուցիչն

Տղայ մը որուն մայրը հիւանդացեալ է, կը գրէ թէ չպիտի կրնայ քանի մը օր դպրոց գալ:

77. Բաղդասուրիւններ

Ըսէք թե ի՞նչ տարբերութիւն ունին.

1. Ամառն ու ձմեռը: 2 Ցերեկն ու գիշերը: 3. Արթ- նութիւնն ու քունը: 4. Արշալոյսն ու վերջալոյսը: 5. Լեռն ու վիհը:

78. Բնութեան երե՛ք քազաւորութիւնները

1. Քանի՞ խումբի կը բաժնուին աշխարհի վրայ գըտ- նուող բաները: 2. Ինչպէ՞ս կ'որոշուին կենդանիները: 3. Իսկ բոյսե՞րը: 4. Իսկ հանածունե՞րը:

79. Ուսանող մը իր եղբօրը՝ (նամակ)

1. Տղայ մը իր եղբօրը կը նկարագրէ զքուսկան սը- տոյտ մը զոր ըրած է իր ընկերներուն եւ ուսուցիչներուն հետ:

80. Ուղի մը իր ծնողիքն

Ծնորհաւորական նամակ ամանորի առթիւ:

87. Գտէք ներհակները. 1. Հպարտութիւն, 2. Կեղծաւորութիւն, 3. Մուլութիւն, 4. Ապերախտութիւն, 5. Ստուութիւն, 6. Վտեմութիւն, 7. Առատութիւն, 8. Սրտգութիւն, 9. Վաճառում, 10. Հանում, 11. Զուար- թութիւն, 12. Ազգասիրութիւն, 13. Բարեկամութիւն, 14. Վարքում:

81. Նամակ առ ուսուցիչն

Տղայ մը, որ դպրոցէն վճռուած է, կը պաշատի առ իր ուսուցիչն որ հաճի վերընդունիլ զինքը:

82. Նկարագիր անձին

Ամէն աշակերտ իր անձը պիտի նկարագրէ. հասակ, տարիք, դիմագիծք, կազմ եւ այլ ֆիզիզական հանդամանք: Յետոյ պէտք է խօսին իրենց բարոյական յատկութիւններուն վրայ — բնաւորութիւն, զգացումներ, բարի եւ չար միտումներ, դպրոցական եւ ընտանեկան վիճակներ, ուսման մէջ ունեցած կարողութիւն, եւն:

83. Գարուն

1. Գարնան արեւը . . . Իր բարերար ազդեցութիւնն՝ արարածներու վրայ: 2. Մարդիկ նոր կեանք կը ստանան կարծես: 3. Թռչուններուն նուազները . . . : Ամէն անասուն ուրախութեան ճիչեր կը լսեցնէ . . . : 4. Ի՞նչ կ'ընեն եւ ի՞նչպէս կ'երգեն թռչունները:

84. Ամառ

Ըսե՛ք ի՞նչ կը պատահի ամառը:

85. Աւուր

Ըսե՛ք ի՞նչ կը պատահի աշունը:

86. Ձմեռ

Ըսե՛ք ի՞նչ կը պատահի ձմեռը:

38. Յարմար բառը գտէ՛ք. Ի՞նչ կը կոչուի. 1. Յամախն այն մասը որ դաւեւելն շատ վեր բարձրացած է. 2. Բանի մը լեռներ որք իրարու հով շարուած են շրջալի պէս: 3. Երկու լեռան մէջտեղը: 4. Այն մարդը որ լեռը կը բնակի: 5. Ընդարձակ տարածութեամբ աղի ջուր մը: 6. Ինչ որ ծովու վերաբերեալ է: 7. Երկուն կազմուած իտար: 8. Ծովու վրայ հրամայող զինուորական բարձր պատգոնեայ մը: 9. Ծովու վրայ ասպատակութիւն ընող: 10. Ծովու մէջ իյնալ կորսուիլ: 11. Ծովու տակէն ձգուած հեռագրի թել: 12. Ծովի պէս ծաւալած եւ ընդարձակ:

39. Գոյականները գտէ՛ք. 1. Այն որ շէնքի մը յատկագիծը կը պատահուի: 2. Այն որ օրականով այդ շէնքին աշխատութիւնները կը կատարէ: 3. Այն որ գործաւորներուն վրայ կը հսկէ: 4. Այն որ շէնքին հիմքը կը դնէ: 5. Այն որ պատերը կը հիւստ: 6. Այն որ տախտակներու գործաւորները կը շինէ: 7. Այն որ քրի խողովակներն ու ազուգաները կը զետեղէ: 8. Այն որ զոներն ու պատուանները կը շինէ: 9. Այն որ կրկ-պատերը կը շինէ: 10. Այն որ ապակիները կ'անցընէ: 11. Այն որ զրո-ներն ու պատերը կը ներկէ:

40. Գտէ՛ք եինգական բառ սա մասնիկներով.

1. իջ, 2. ող, 3. ած, 4. ուն, 5. ունի, 6. անոյ՛, 7. պան:

41. Գոյականները գտէ՛ք. 1. Նաւու մէջ աշխատող գործաւորները կը կոչուին— 2. Այն որ նաւուն ղեկը կը վարէ,— կը կոչուի: 3. Այն որ նաւուն հրամանատարութիւն կ'ընէ,— կը կոչուի: 4. Նաւուն զլխի կողմն է'—: 5. Նաւուն երկու կողմերը կը կոչուին—: 6. Նաւուն յատակն է— կամ —: 7. Նաւերը կը շինուին եւ կը նորոգուին— մէջ: 8.—այն տեղն է ուր դադար կ'առնեն նաւերը: 9. Իսկ այն երկաթը զոր ծովը կը ձգեն նաւը կեցըր-նելու համար, կը կոչուի—: 10. Նաւերուն մօտենալի՛ կամ ցամաքին դպչե-լի՛ տեղն է — 11. Նաւերուն մէջտեղ տնկուած սիւնը կը կոչուի — :

42. Գտէ՛ք համայնիւցները. Հով, պատ, հովանի, սարսուռ, յող, ուղեւոր, արաս: —Բարակ, լի, հաստ, սին, սկար, նեանաւոր, խաղախ: — Կատարել, կուտակել, բռնել, ցնցել, լալ, ձայնել, պատասօի: —Յանախ, լոկ, մերձ, իսպառ, դեռ, տուտով, մերթ, մեկին, իսկոյն:

43. Գոյականները գտէ՛ք. 1. Թռչուններն իրենց բնակութեան համար կը շինեն —: 2. Վայրի կենդանիներուն բնակած տեղն է —: 3. Ճգնաւորները կ'ապրին— մէջ: 4. Աղբատներն ունին իրենց—: 5. Երեկոյին ոչխարները կը տարուին իրենց—: 6. Զին ու էօր կ'ապրին —մէջ: 7. Մարդիկ կը բնակին—մէջ: 8. Ամառը կ'երբայն—: 9. Թագաւորներն ու իշխանները կը բնակին—կամ—մէջ: 10. Կրօնաւորներն իրենց — մէջ կ'առանձնանան: 11. Զինուորները պատերազմի տեսն—տակ կը պառկին: 12. Մեղքուն ունի իր—: 13. Ոչխարն ունի — կամ — կամ —:

44. Սմբողջացուր սա խօսքերը. 1. Զգուածէ՛ք ցուրտն, ապա քէ ոչ—: 2. Ծառերով զարդարուած են այն պողոտաներն ուսկից—: 3. Երախտապատ էն մեր ծնողաց որոնցմէ —: 4. Մեզի համար աշխարհի ամենէն բարեկեցիկ երկիրն է այն՝ ուր —: 5. Կը փափաքիմ հետզ գալ, սակայն—: 6. Ահա կը պատասխանեմ նամակիդ զոր —: 7. Զակնդեղը արմատ մ'է որով —: 8. Կարք սննդարար հեղուկ մ'է որով:

45. Բայերը գտէ. 1. Տղաք ծաղկախտ գեծ պահելու համար անոնց բազուկը նեղրակով նեղիկելու եւ մէջը սեւակ մը նիւթ ներարկելու գործողութիւնն է —; 2. Իսկ որքեռուն, ծառերուն կեղեւները նեղիկելու եւ ուրիշ սոս մը դնելն է — : 3. Գարունը՝ ոչխարներուն բուրդը կտրելու գործողութիւնը կը կոչուի — : 4. Ծառերուն աւելորդ եւ անպէտ նիւղերը կտրելն է — : 5. Ցորէն եւ այլ արմատիք շեմարանի մէջ լեցնելն է — : 6. Մարդու մը մորտկն անկողով վար տալու գործողութիւնը կը կոչուի — : 7. Բարի նպատակի մը համար առկէ անկէ սակ ժողովելն է — : 8. Գրի մը քերքերն իրարու նէս կարել եւ վրան կողմ անցընելն է — :

46. Զայն նսանակող բառը գտէ. Զէններու, չորի մէջ ինկած բանի մը, անիւներու, սուրերու, զեներու, սերելներու, խարսոցի, մեկնայի՝ նիզի եւ ծխնիներու, բնդանօթի, հոգեկարֆի, լեռներու եւ ժայռերու, բոցի, անձրեւի եւ ալիսներու, զանգակի, ոսկերու, առուակիս, անտառիս, սրտիս, հողմիս, ձեռքի, վտակի, վիսիս եւ անձաւիս :

47. Խօսքն ազգու բնծայելու համար զիծերուն սեղ պատշաճ բառը գտէ. 1. Առաւօտուն — (ամ.) եղները — (մակը.) քաշելով — (ամ.) արօրք՝ (ամ.) ալիսներ կը բացան: — (ամ.) ու (ամ.) խոֆը կը քրքէ (ամ.) հողը: 2. — (ամ.) օղին մէջ կը լսուին բռնուններու — (ամ.) զեղզեղանք: Այդ — (ամ.) էակներ — (մակը.) կ'ոսոսոսեն եւ (մակը.) ու (մակը.) կը փնտրուեն — (ամ.) միջոց մը — (ամ.) ցողուն մը զորս (մակը.) կը ժողովեն եւ կը սանին իրենց — (ամ.) ձագերուն: 3. Երկնային, երբ — (ամ.) մակը տուն դառնայ, իր զուակները — (մակը.) կը վազեն անոր առջեւ եւ հայրը — (մակը.) կը համբուրէ զանոնք: — (ամ.) բնքիլէն ետք — (ամ.) մակը — (մակը.) կը մտնէ անկողին եւ (մակը.) կը ննջէ :

48. Գտէ սա բառերուն նմանաձայնները. Գիրք, դուր, ձախ, սար, հոս, յարկ, կառք, պարկ, դանակ, յամբ, ուխտ, քայլ, յամառ, հառաչ, հանկ, պապակ, քարառ, որդ, գերի :

49. Գտէ բայերը. Ի՞նչ կը կոչուին հետեւեալ գործողութիւնները. 1. Քողալէ մը ուրիշ քողալ երթալ՝ հոն բնակելու համար: 2. Մէկը բռնելու համար ետեւէն վազել: 3. Խօսքով կռուիլ: 4. Մէկը մեռցնելու համար խորհուրդ բնել: 5. Մէկը մեռցնելու համար վնասակար դեղ տալ: 6. Հիւանդ մը աղէկցնելու ջանալ: 7. Մէկուն երեսին հանելի խօսքեր տալ: 8. Ուրիշներուն սիրք իրեն դարձնել: 9. Թշուաժիսին դէմ դնելու համար անոր նէս կռուիլ: 10. Ցորտէն դողալ:

50. Խօսքն ազգու բնծայող բառեր գտէ զիծերուն սեղ.

ՅՈՊՈՊԸ. Յոպոպը — (ամ.) եւ (ամ.) բռնուն մ'է. զլուխը (ամ.) վնասուրներով զարդարուած է : — (ամ.) ձայն մը ունի : — (ամ.) ու (ամ.) անտառներու մէջ կը բնակի (մակը.) եւ աղմուկ չի սիրէր (մակը.): Ի՞

բոյնը —(ած.) տեւեներով եւ մամուռներով կը շինէ—(ած.) կոնդերու եւ
— (ած.) պատերու մէջ: Երբ բուխս կը նստի,— (ած.) հաւկիրքներ կ'ածէ
եւ գրեթէ միշտ — (մակը.) կը պստի: Յուպուրը — (ած.) բոչուն մ'է եւ
իւ վրաւն — (ած.) հոտ մը կը բուրէ (մակը.):

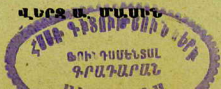
51. Գոյակահները գօթք. 1. — զիտրիսն մ'է որ կը սորվե-
ցրնէ աշխարհիս զանազան մասերուն տեղն ու անունը, կլիման ու բեր-
քերը, ցեղերն ու լեզուները: 2. — կը սորվեցնէ թիւերով հաշիւ ընէջ:
3. — կը հանչցնէ անցեալ ժամանակներու նշանաւոր անձերն ու անց-
քերը: 4. — կ'ուսուցանէ չափել տարածութիւնները: 5. — մարմիններուն
Քիզիքական յատկութիւններն ու կրած փոփոխութիւնները կ'ուսուցանէ:
6. — կը խօսի կենդանիներու, բոյսերու եւ հանրերու վրայ: 7. — Այն
զիտրիսն որ կը խօսի մարդկային մարմնոյ կազմութեան վրայ, կը կոչ-
ուի —: 8. — կը խօսի խնայելու եւ հարստանալու միջոցներուն վրայ:
9. — կը հանչցնէ այն օրէնքները որոնց համեմատ կը կառավարուին ազ-
գերը: 10. — կը խօսի կրօնական դէպքերու եւ սկզբունքներու վրայ:

52. Մարդ մը ի՞նչ յատկութիւն ունենալու է. 1. Վասնզի
մէջ: 2. Ուսման մէջ: 3. Կերուխօսի մէջ: 4. Մեծերու նկատմամբ: 5.
Փոքրերու նկատմամբ: 6. Վշտի մէջ: 7. Հարստութեան մէջ: 8. Յաջողու-
թեան մէջ: 9. Մարմնակիրքանաց մէջ: 10. Վարձանց եւ խօսակցութեան
մէջ: 11. Դժուար ձեռնարկներու մէջ: 12. Զարգարանքի մէջ:

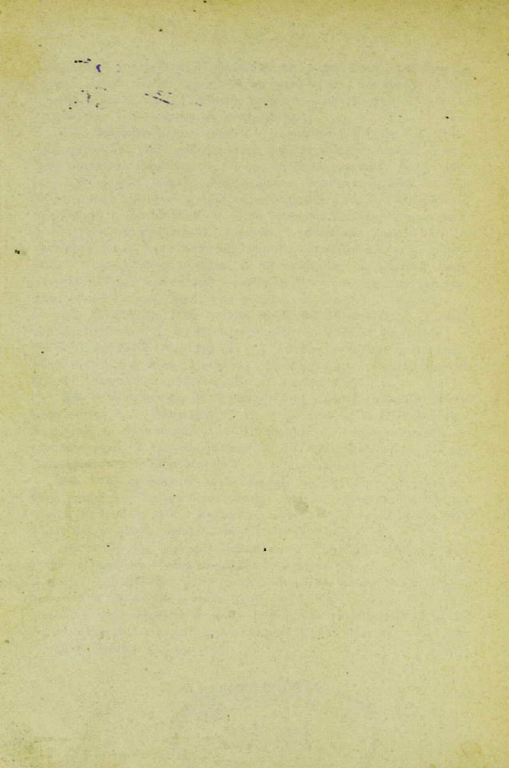
**53. Ի՞նչ պարագայի մէջ հետեւեալ բարեմասնութիւնները
ցոյց տալու է.** 1. Խնայողութիւն, 2. համբերութիւն, 3. վեհանձնութիւն
4. աշխոյժ, 5. զգաստութիւն, 6. ժուժկալութիւն, 7. ողջախոհութիւն, 8.
յարատելութիւն, 9. գաղտնապահութիւն, 10. հաւատարմութիւն, 11. զը-
ւարթութիւն, 12. անձնասիրութիւն, 13. արժանապատւութիւն:

54. Ի՞նչ կը կոչուի այն մարդը որ. Կերակուր (խոհ)՝ ծաղ՝
ներկ՝ բարիք՝ կամք՝ կազմ՝ ժամերցութիւն՝ կեանք՝ հաշտութիւն՝ կտակ՝ ա-
ղօք կ'ընէ կամ կը շինէ: Այն որ փրկութիւն՝ ազատութիւն կուտայ կամ
կ'ընէ: Այն որ ձեռքի արագ օւրձումներ եւ խաղեր կ'ընէ:

55. Ի՞նչ կը կոչուին անոնք որ. Միեւնոյն հասակը՝ սիրք՝
հոգին՝ գաղափարը՝ ազգը՝ հայրենիքը՝ աշխատութիւնը՝ գոծը՝ մասը՝
պատօնը՝ խնդրութիւնը՝ ցար ունին: Անոնք որ իրարու ընկեր են. —
իրարու հետ կը խօսին. — որոնց դուռը՝ տունը մօտ է, — միեւնոյն բնա-
կարանի եւ սենեակի մէջ կ'ապրին. — իրարու հետ դաշինք դրած են. — որ
մրցում, զոլութիւն, աղօթք, ուղեւորութիւն կ'ընեն միասին, — որ մի-
եւնոյն ժամանակի մէջ կ'ապրին:

~~506~~
506

ԳԱՍ Հիմնարար Գիտ. գրա

A II
13043